

Van incident naar beleid

Eilandelijke cultuurvisie met lokale
accenten
Goeree-Overflakkee

INHOUD

1. Inleiding	5
2. Plaatsbepaling	9
3. Samenhang met andere beleidsterreinen	13
4. Culturele kaart van Goeree-Overflakkee	17
5. Een benchmark	25
6. Een eilandelijke cultuurvisie	31
7. Een eilandelijke organisatie	41
8. Samenvatting en aanbevelingen	43
9. Aanbevelingen van Kunstgebouw	47
Bijlage 1: financieel overzicht	51
Bijlage 2: gesprekspartners	53
Bijlage 3: gemeentelijke uitgaven cultuur	55

1. INLEIDING

De afgelopen jaren zijn er op Goeree-Overflakkee een aantal spraakmakende eilandelijke kunst- en cultuurprojecten gerealiseerd. Dat smaakt naar meer. Mede daardoor ontstond bij gemeenten, kunst- en cultuurorganisaties en eilandelijke partijen draagvlak om te komen tot een meer structurele en beleidsmatiger gezamenlijk kunst- en cultuurbeleid. Het provinciale Actieprogramma Cultuurbereik 2005-2008 bood financieel de mogelijkheid om te onderzoeken wat de kansen van zo'n eilandelijk cultuurbeleid zijn en hoe dit eruit zou moeten zien.

Medio november 2005 vond een startbijeenkomst plaats over een eilandelijke cultuurvisie met portefeuillehouders, beleidsadviseurs van gemeenten en provincie, en vertegenwoordigers van ISGO en Stichting Podium.

Uit het verslag van de startbijeenkomst, 17 november 2005: Stapje voor stapje (...) de culturele infrastructuur als uitdaging. Met de bevolking een sociaal culturele dimensie vormen die uitdaagt, onderscheidt en verbindt.

Eind 2005 klopte de Stichting Podium Goeree-Overflakkee, mede namens de vier gemeenten Middelharnis, Goedereede, Dirksland en Oostflakkee, aan bij Kunstgebouw, stichting Kunst en Cultuur Zuid-Holland.

De opdracht aan Kunstgebouw luidde: ontwikkel in nauwe samenspraak met overheden en organisaties op Goeree-Overflakkee een 'eilandelijke cultuurvisie met lokale accenten'. Breng de culturele behoeften en kansen in kaart, weeg ze en verbindt ze waar mogelijk. De op basis hiervan geformuleerde visie zou verbindend, richtinggevend en wervend moeten zijn en tegelijkertijd ruimte moeten bieden aan de diversiteit van het eiland.

Werkwijze

Een oriënterend gesprek van de opdrachtgever met Kunstgebouw leidde tot een eerste, globale inventarisatie van de huidige culturele activiteiten op Goeree-Overflakkee. Vijf rondetafelgesprekken met vertegenwoordigers uit het culturele veld - van fanfare tot historische vereniging en van Rabobank tot kunstenaarsvereniging - completeerden dit beeld. De gesprekken maakten duidelijk wat er op cultureel gebied allemaal gebeurt op Goeree-Overflakkee, wat de kracht van het eiland is, waar kansen liggen, welke behoeften er zijn en welke prioriteiten men stelt. Hetzelfde gold voor de individuele gesprekken in mei met de – toen net kersverse - wethouders met cultuur in hun portefeuille van de vier gemeenten. Zij gaven bovendien aan hoe cultuurbeleid kan aanhaken bij ander beleid en ontwikkelingen in de regio, zoals toerisme, planologie, educatie, bibliotheekwerk, natuurbeleid en plattelandsbeleid.

Vlak voor de zomer heeft Kunstgebouw ook een gesprek met de provincie Zuid-Holland gevoerd. Gebiedsgericht beleid is immers een speerpunt van de provincie. Cultuur vormt daarin weliswaar geen expliciet onderdeel, maar het ligt voor de hand dat de provincie een integrale aanpak op Goeree-Overflakkee zal toejuichen en zo mogelijk ondersteunen. Aanhaking bij ander regionaal beleid vergroot de kansen daarop. Te denken valt daarbij aan de Regionale Agenda Samenleving (RAS), het

kleine kernenbeleid en ontwikkelingen in de bibliotheekwereld. Eveneens voor de zomer is met medewerkers van Kunstgebouw die regelmatig op Goeree-Overflakkee werken en de regio goed kennen, een brainstorm gehouden over kansen en mogelijkheden van een eilandelijk cultuurbeleid. Ten slotte heeft Kunstgebouw gekeken naar het cultuurbeleid in vergelijkbare regio's, te weten Schouwen-Duiveland en Noordoostpolder.

Op basis van alle gesprekken en de vergelijkende studie selecteerde Kunstgebouw kernthema's voor de cultuurvisie: algemeen kader (motto's), doelgroepen, accommodaties en voorzieningen, activiteiten en criteria, communicatie en financiën.

De cultuurvisie is bedoeld als kader en richtsnoer voor toekomstig beleid. Het is niet aan Kunstgebouw concrete keuzes te maken, de cultuurvisie is van en voor het eiland zelf. Daarom formuleerde Kunstgebouw rondom deze kernthema's stellingen en belegde hierover twee discussiebijeenkomsten: eind september 2006 met de wethouders en ambtenaren, begin oktober met wethouders, raadsleden en vertegenwoordigers van culturele instellingen (in totaal zo'n zeventig personen). De resultaten en inzichten zijn vervat in een brede, eilandelijke cultuurvisie voor Goeree-Overflakkee. Vervolgens heeft Kunstgebouw op basis van kennis en ervaring aanvullende aanbevelingen geformuleerd.

Leeswijzer

De eigenlijke cultuurvisie staat beschreven in de hoofdstukken 6 en 7. De hoofdstukken daaraan voorafgaand bevatten grondstoffen voor deze visie.

In hoofdstuk 2 worden de begrippen cultuur en identiteit nader gedefinieerd en wordt aangegeven waarom een eilandelijke visie noodzakelijk is. Hoofdstuk 3 toont de (mogelijke) samenhang tussen eilandelijk cultuurbeleid en andere regionale ontwikkelingen. De hoofdstukken 4 en 5 beschrijven de culturele kaart van het eiland en een vergelijking daarvan met die van twee andere regio's.

Het samenvattende hoofdstuk 8 zet alle inzichten en aanbevelingen nog eens op een rijtje. De bijlagen ten slotte bieden een financieel overzicht, een lijst van alle gesprekspartners zonder wie deze cultuurvisie niet ontwikkeld had kunnen worden en een overzicht van de cultuuruitgaven per inwoner van een aantal Nederlandse gemeenten.

2. PLAATSBEPALING

Om te komen tot een eilandelijke cultuurvisie is het goed om allereerst duidelijkheid te scheppen over centrale begrippen als kunst, cultuur en eigenheid. Daarnaast geven we in dit hoofdstuk aan waarom een gezamenlijke cultuurvisie gewenst en urgent is.

2.1 Cultuur en eigenheid

Wat hebben we voor ogen als we het over kunst en cultuur hebben? Alleen de professionele kunstenaar of ook de zondagsschilder, alleen zeldzame Romeinse munten of ook grootmoeders muts, alleen kunst om de kunst of ook kunst als sociaal bindmiddel?

Bij het ontwikkelen van een cultuurvisie voor Goeree-Overflakkee huldigt Kunstgebouw een breed cultuurbegrip. Cultuurbeleid moet zich niet louter op kunst met een grote K richten, maar ook op amateurkunst. Kunst en cultuur zijn bovendien niet alleen doel, maar ook middel. Vanzelfsprekend hebben kunst en cultuur intrinsieke waarden: het bewerkstelligen en (laten) ervaren van verwondering en schoonheid en het mensen boven het hier en nu laten uitstijgen. Vormgeven, verbeelden en creëren zijn waardevol op zich. Maar kunst en cultuur zijn ook ingebed in een samenleving en hebben raakvlakken met recreatie, natuur en landschap, onderwijs, economie en welzijn.

Cultuur heeft te maken met de eigenheid van een samenleving, ofwel met leefwijzen, waarden en normen. Ze fungeert aldus als bindend element. Kunst is zowel afspiegeling als spiegel van die cultuur: wie zijn we en wie of wat willen we (niet) worden? Kunst daagt uit, inspireert en verkent grenzen. Het is altijd een antwoord op – of juist een vraag bij – de wereld om haar heen.

‘Met kunst en cultuur worden bedoeld alle uitingen die erop gericht zijn om noties van verwondering, schoonheid en ambachtelijkheid kenbaar te maken. Een brede definitie dus, die verleden, heden en toekomst probeert te vatten in een besef van verwondering, nieuwsgierigheid en respect.’
(Stichting Podium)

Openheid is wezenlijk voor cultuurbeleid. Kunst en cultuur gaan niet alleen om behoud en koestering van het eigene en het al bestaande, maar ook om openstaan voor het vreemde en het nieuwe.

Eigenheid is een concept dat continu in beweging en verandering is. Met wortels in het verleden, met open ogen en oren in het heden en met inspiratie voor de toekomst.

Het mag zo zijn dat de kop van het eiland zich anders profileert dan de Flakkeese kant, er is desondanks sprake van een gedeelde, eilandelijke eigenheid. Deze eigenheid vertalen we in de cultuurvisie als trots, zelfbewust met een gevoel van saamhorigheid. Maar ook als open en dynamisch. Goeree-Overflakkee is niet langer een op zichzelf teruggeworpen eiland, maar heeft sinds de jaren zestig van de vorige eeuw vaste oeververbindingen en koestert deze bruggen naar buiten ook. Die bruggen en dammen maken niet alleen economische en sociale ontsluiting mogelijk, maar bieden ook kansen voor culturele vernieuwing. De cultuurvisie gaat dan ook uit van de culturele kracht van het eiland zelf met ruimte voor de uitdagende inspiratie van professionele kunstenaars, al dan niet van buiten het eiland.

2.2 Urgentie eilandelijke cultuurvisie

Er blijkt een groeiend en inmiddels groot draagvlak om te komen tot een eilandelijk kunst- en cultuurbeleid. Het motto ‘eilandelijk als het eilandelijk kan, lokaal als het lokaal moet’ wordt breed gedeeld. De noodzaak van zo’n gezamenlijke cultuurvisie is zowel inhoudelijk, organisatorisch als financieel.

Inhoudelijk

Zoals hierboven al aangegeven is Goeree-Overflakkee steeds minder een eiland. De regio moet een balans vinden tussen naar binnen gericht zijn en opgaan in de omgeving. Om haar plaats en toekomst te bepalen moet Goeree-Overflakkee de krachten bundelen. Kunst en cultuur kunnen een krachtige bijdrage leveren aan zo’n gezamenlijke plaatsbepaling.

Lokale initiatieven in de kernen zijn waardevol en hebben betekenis voor de directe omgeving. Meer ambitieuze projecten, die artistiek interessant zijn en een groter publiek vragen en verdienen, zijn alleen kansrijk als ze eilandelijk opgepakt worden.

De afgelopen jaren is bewezen dat het mogelijk is eilandelijke kunst- en cultuurprojecten te realiseren die én artistiek interessant én specifiek voor de regio zijn én bovendien veel participatie en een groot bereik kenden. Projecten als de muziektheatervoorstellingen *Meekrap* en *Mare* * raken mensen en geven invulling aan een gezamenlijke eigenheid: het kán op Goeree-Overflakkee. Om die energie en dat geloof in eigen kunnen vast te houden is het zaak op eilandelijk niveau randvoorwaarden te scheppen.

Daarnaast valt vanuit een brede eilandelijke blik duidelijker te zien wat er lokaal kan of moet gebeuren. Ofwel: denk groot om het kleine mogelijk te maken.

Organisatorisch

Bovengenoemde integrale en multidisciplinaire eilandelijke projecten zijn nu nog te incidenteel en teveel afhankelijk van een kleine groep vrijwilligers. Om van incidentele projecten tot structureel beleid te komen is meer professionele kracht en ondersteuning nodig. Dat kun je alleen eilandelijk effectief aanpakken.

Ook qua accommodaties en voorzieningen is een eilandelijke aanpak effectiever. Goeree-Overflakkee is een eiland met veertien kernen en 47.000 inwoners. De diversiteit van de kernen is meer bepalend dan de gemeentegrenzen. In plaats van dat elke gemeente haar eigen cultuurbeleid voert, is het doelmatiger om eilandelijk te kijken naar culturele behoeften en ambities. Wederom volgens het motto ‘eilandelijk als het eilandelijk kan, lokaal als het lokaal moet’. Daarbij is het goed die gezamenlijkheid in het vizier te houden. Een eilandelijke cultuurvisie betekent wellicht niet op elk afzonderlijk onderdeel winst op lokaal niveau, maar over het geheel genomen valt er samen meer te bereiken dan ieder afzonderlijk.

Financieel

Het samen sterker staan geldt heel duidelijk als het gaat om het binnenhalen van extra gelden. Bij provinciale, landelijke en Europese subsidies geldt regionale samenwerking vaak als voorwaarde. Ook bij de werving van fondsen en sponsors is gezamenlijkheid een pre. Een regio is voor andere partijen een krachtiger gesprekspartner dan afzonderlijke gemeenten en incidentele initiatieven.

'In een globaliserende wereld is het besef van de eigen streekidentiteit een belangrijke voorwaarde om jezelf te zijn.'
(Jan Franssen, Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland bij de opening van de expositie 'Kijkdijken', een scholenproject in het herdenkingsjaar van de Watersnoodramp, 2003)

*

¹ 'Meekrap; alles heeft zijn uur en ieder ding onder de hemel zijn tijd' (2001/2002) en 'Mare, als de zee spreekt' (2004). Script: Martine Soeters-Wassenaar. Muziek en liedteksten: Wim Soeters. Regie, decor en kostuums: Marjolijn Beuling. Productie: Stichting Podium Goeree-Overflakkee.

3. SAMENHANG MET ANDERE BELEIDSTERREINEN

Cultuurvisie en -beleid staan niet op zichzelf, maar hebben raakvlakken met andere (beleids)terreinen en ontwikkelingen. Het is zinvol en doelmatig om de samenhang en verbinding met die aanpalende terreinen te zoeken en waar mogelijk te benutten. Op Goeree-Overflakkee zijn daarvoor diverse mogelijkheden.

3.1 Samenhang met provinciaal cultuurbeleid

De behoefte aan een eilandelijke cultuurvisie komt niet uit de lucht vallen, maar vloeit voort uit wat er tot nu toe bereikt is in het kader van het Actieprogramma Cultuurbereik. Dit landelijke programma om de culturele participatie te verhogen moet regionaal zijn inkleuring krijgen. De provincie Zuid-Holland koos voor een gebiedsgerichte aanpak: kernwoorden als culturele diversiteit, investeren in de jeugd, culturele planologie, versterking van de culturele programmering en het beter zichtbaar maken van het cultureel vermogen moeten per regio gezamenlijk opgepakt worden. Elke Zuid-Hollandse regio kreeg daartoe een culturele aanjager. Deze persoon moet de samenwerking tussen lokale gemeenten en culturele instellingen bevorderen. Hij moet signalen en initiatieven oppikken en samen met het veld vertalen in activiteiten voor de hele regio en cultuursector.

Ook Goeree-Overflakkee heeft sinds 2001 zo'n cultureel aanjager. Stichting Podium is aangewezen als rechtspersoon voor activiteiten in het kader van het Actieprogramma. Het heeft inmiddels geleid tot enkele spraakmakende en vernieuwende eilandelijke projecten.

3.2 Samenhang met Regionale Agenda Samenleving

Goeree-Overflakkee heeft net als alle andere regio's in Zuid-Holland met de provincie afspraken gemaakt over de regionale aanpak van sociale vraagstukken en het creëren van een goede leefomgeving. Deze afspraken zijn vastgelegd in de zogeheten Regionale Agenda Samenleving (kortweg RAS). Voor de periode 2006-2008 stelt de provincie middelen beschikbaar voor uitvoering van de RAS.

Centrale noemers in de RAS van Goeree-Overflakkee zijn leefbaarheid en vitaliteit kleine kernen. Naast onder meer zorgbeleid voor senioren en (preventief) jeugdbeleid is cultuurontwikkeling een van de thema's op de regionale agenda. Doelstellingen bij dit thema zijn: het bevorderen van een goed en gevarieerd cultureel aanbod en van actievere deelname van burgers, het versterken van het cultureel bewustzijn en van de culturele infrastructuur en programmering, en kwaliteitsverbetering van het openbaar bibliotheekwerk. Het is daarbij nuttig verbanden te leggen met wonen, zorg, welzijn, implementatie van de WMO (zie ook hierna), regionaal vrijwilligerswerk en jongerenwerk. Door samenhang te brengen in de regionale culturele activiteiten kan de eilandelijke culturele identiteit worden geaccentueerd.

Dit alles moeten de vier gemeenten op het eiland gezamenlijk oppakken. Een eilandelijk cultuurbeleid ligt in het verlengde van deze toenemende samenwerking. Realisering van RAS-afspraken biedt bovendien kansen voor een eilandelijk cultuurbeleid. Zo zal de invoering van een regionaal collectief vervoerssysteem (CVV) per 1 januari 2007 de mobiliteit op het eiland vergroten. Verder beoogt

Goeree-Overflakkee een brede welzijnsorganisatie voor het hele eiland op te zetten. Ook het Platform voor Cultuureducatie vloeit voort uit de RAS-afspraken. De basisbibliotheek Zuid-Hollandse Delta is sinds 1 mei 2006 een feit. Dit zijn voorzieningen waar cultuurbeleid bij kan aanhaken.

3.3 Samenhang met kunst- en cultuureducatie

De gemeentelijke plannen voor onderwijs voorzien gezamenlijk in een verdere implementatie van de Platforms Cultuureducatie en uitvoering van daarin opgenomen projecten. Ook de ontwikkeling van een regionaal scholennetwerk en een coördinatiepunt voor cultuureducatie in het primair en voortgezet Onderwijs staat al op het programma. Vanaf 2008 moet er een specifiek cultureel aanbod voor alle leerlingen op Goeree-Overflakkee zijn. Zo'n regionaal netwerk van scholen kan als klankbordgroep fungeren om culturele (eilandelijke) projecten een goede vertaling in de klas te geven. En uiteraard kunnen via datzelfde netwerk de projecten hun weg naar veel scholen vinden. Basisscholen zijn vanaf 1 januari 2007 wettelijk verplicht om voor- en naschoolse opvang te verzorgen. De behoefte aan culturele programma's zal hierdoor toenemen. Hetzelfde geldt voor de ontwikkeling van brede scholen, maar daarvoor bestaan op Goeree-Overflakkee nog geen plannen.

3.4 Samenhang met economie, recreatie, toerisme en natuurbehoud

Op het eerste gezicht lijken economie en cultuur grootheden die elkaar bijten, immers cultuur kost vooral geld. Uit onderzoek van instituut Nyfer, *Muziek in de stad*, blijkt echter dat de aanwezigheid van veel lokale culturele bedrijvigheid voor steden economisch van belang is. Zo profiteert ook de horeca van culturele evenementen. Cultuur vergroot bovendien de leefbaarheid en is goed voor het imago van een gebied. Niet alleen voor de inwoners zelf, maar ook voor bezoekers en toeristen. In een landelijk gebied als Goeree-Overflakkee zijn recreatie, toerisme en natuur belangrijk. Een koppeling met culturele programma's en faciliteiten kan hier een meerwaarde aan geven. Een fietsroute met informatie over het landschap en geschiedenis of kunst in de openbare ruimte zijn mogelijkheden om de beleving van landschap en omgeving te intensiveren. Goeree-Overflakkee beschikt al over enkele voorbeelden, zoals *Met poëzie op pad* of *Op z'n Flakkees of Goerees gezeit*. Samenwerking van culturele instellingen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en andere landschapsorganisaties kunnen zorgen voor nieuwe impulsen.

De visie op de toeristische ontwikkeling tot 2015 en het Meerjarenprogramma gebiedsgerichte aanpak 2007–2013 bieden interessante aanknopingspunten voor de verbinding tussen landschap en kunst in de openbare ruimte. Fiets- en wandelroute-netwerken, themaroutes, havenkanalen, cultuurhistorische objecten en picknickplaatsen lenen zich bij uitstek voor tijdelijke of permanente kunststopdrachten. Kunstenaars geven hun visie op het landschap, de omgeving of de plek zelf. De omgeving kan daarmee onverwacht een verrassend nieuwe inhoud krijgen en zo aantrekkelijk worden voor bewoners en bezoekers van het eiland.

Ook anderszins kan eilandelijk werk gemaakt worden van kunst in de openbare ruimte. Een initiatief van de gemeente Goedereede - drie nieuwe rotondes voorzien van kunstwerken – kon wegens een aflopende provinciale subsidieregeling niet doorgaan, maar soortgelijke initiatieven maken op

eilandelijke schaal wellicht meer kans op subsidiëring. Gedacht kan worden aan een lint van kunstwerken over het eiland, geplaatst op kenmerkende – of juist onverwachte – locaties.

Kunstschau: toerisme, horeca, natuur & kunst

De westhoek van Schouwen-Duiveland is één van de belangrijkste natuur- en recreatiegebieden van Nederland. Sinds 1993 vindt hier jaarlijks in juni een week lang de Kunstschau plaats. Via een route langs dertig locaties krijgt de bezoeker (toerist) een bijzondere combinatie van kunst, natuur en cultuur gepresenteerd. In kerken en kasteeltjes, galeries en ateliers, horecabedrijven en dorpshuizen, particuliere woningen en tuinen tonen meer dan honderd kunstenaars uit binnen- en buitenland hun werk. Vele hotels en restaurants bieden tijdens de Kunstschau aantrekkelijk geprijsde kunstmenu's en/of kunstarrangementen. Aldus is deze kunstmanifestatie een mooi voorbeeld van samenwerking tussen VVV, horeca en kunstenaars.

3.5 Samenhang met WMO

Per 1 januari 2007 is de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) van kracht. Vanaf dat moment zijn gemeenten verantwoordelijk voor taken als opvoedingsondersteuning en huishoudelijke hulp voor bejaarde, zieke en minder valide inwoners. Idee achter de WMO is dat burgers zo lang mogelijk zelfstandig moeten functioneren in de samenleving. Dat kan door de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers en, als die niet beschikbaar zijn, ondersteuning vanuit de gemeente.

Het motto van de WMO is meedoen. Alle burgers moeten volop deelnemen aan de samenleving. Daar liggen aanknopingspunten met cultuurbeleid. Kunst en cultuur kunnen bindende elementen vormen in een gemeenschap. Ze bieden kansen voor ontmoeting, dialoog en actieve deelname aan het maatschappelijk verkeer.

Een ander kernwoord van de WMO is integraal beleid. In plaats van sociale problemen vanuit diverse kanten aan te pakken worden gemeenten straks verantwoordelijk voor het geheel. Zo kunnen ze meer samenhang bewerkstelligen en voorkomen dat burgers van het kastje naar de muur gestuurd worden. Er komt één loket waar burgers terecht kunnen met al hun vragen over maatschappelijke ondersteuning. En zoals eerder gezegd beoogt Goeree-Overflakkee een brede welzijnsorganisatie voor het hele eiland te realiseren. Dit maakt samenwerking tussen en afstemming van welzijns- en cultuurbeleid eenvoudiger.

4. CULTURELE KAART VAN GOEREE-OVERFLAKKEE

Goeree-Overflakkee is het meest zuidelijke eiland van Zuid-Holland, met vier gemeenten, veertien kernen en ruim 47.000 inwoners. Volgens CBS-cijfers uit 2004 bestaat daarvan zo'n 19 procent uit jongeren tot 15 jaar, 12 procent jongeren tot 25 jaar, 54 procent mensen tussen de 25 en 64 jaar en 14 procent 65-plussers. Het eiland telt nauwelijks allochtonen (ca. 1.5 %). Vergeleken met de rest van de provincie kent Goeree-Overflakkee het laagste percentage risicojongeren en het laagst aantal werkloze jongeren (0.8 %). Het percentage 75-plussers is - met regio Haaglanden - het hoogst van de provincie (7%). De verwachting is dat de vergrijzing toeneemt tot 8.4 procent in 2020. Van de beroepsbevolking is 3,5 procent werkzaam in de landbouw of visserij en 17,5 procent in de nijverheid. Het merendeel heeft emplooi in de commerciële (45%) en niet-commerciële dienstverlening (34%). Godsdienst speelt op Goeree-Overflakkee een belangrijke rol. Het eiland telt veertien kerkgemeenten. Dit weerspiegelt zich ook in de politieke voorkeur. Tijdens de Tweede-Kamerverkiezingen van 2003 behaalde het CDA op Goeree-Overflakkee de meeste stemmen (zo'n 30 %); de SGP was goed voor 15 procent en de Christen Unie voor 4,5 procent van de stemmen. De PvdA is op het eiland de tweede grootste partij (21,5%), de VVD volgt na de SGP op de vierde plaats (14%). Het eiland telt 30 basisscholen (13 openbare, 16 christelijke en 1 neutraal bijzondere). Er zijn twee scholengemeenschappen: de Christelijke Scholengemeenschap Prins Maurits en de Regionale Scholengemeenschap Goeree-Overflakkee. Verder zijn er de Technische School en de Groene School van de Edudelta Onderwijsgroep en het ROC Albeda College met vestigingen in Middelharnis en Oude-Tonge. In Stellendam is een vestiging van het Scheepvaart- en Transportcollege. Voor overige vervolgopleidingen zijn de inwoners aangewezen op Hellevoetsluis, Rotterdam of west Brabant.

Als we inzoomen op vrijetijdsbesteding, blijkt op Goeree-Overflakkee van alle Zuid-Hollandse regio's het minst gesport te worden. Dat ligt niet aan de voorzieningen: het eiland heeft in de provincie de meeste buitensportcomplexen en sporthallen per 100.000 inwoners.

Bij cultuur lijkt dat een ander verhaal. De regio kent met 2.8 procent het laagste bezoekerspercentage aan toneel-, cabaret- en/of balletvoorstellingen. Dat heeft wel met het (ontbreken van) lokale aanbod te maken. De bevolking is, zoals veel bewoners buiten de stedelijke gebieden, voor veel cultureel aanbod aangewezen op steden als Rotterdam en ook Hellevoetsluis.

Daartegenover staat dat het eiland een groot en kwalitatief hoogstaand aanbod amateurmuziek kent. Een aantal beeldend kunstenaars op het eiland stelt zijn atelier open voor lessen. In alle gemeenten worden klassieke concerten georganiseerd in kerkgebouwen, soms gebeurt dat in combinatie met exposities. Popconcerten worden georganiseerd door Jailhouse, de organisatie die ook verantwoordelijk is voor het jaarlijks terugkerende festival voor regionale bands, Flakkeese Dagen. Verder laten basisscholen hun leerlingen via Kunstmenu kennismaken met kunst. Aan dit cultuureducatief activiteitenprogramma, samengesteld in samenspraak met het onderwijs, nemen 18 van de 30 basisscholen, ofwel 60 procent, op het eiland deel. Elke leerling bezoekt per schooljaar één culturele activiteit. De kleuters beleven kunst nog in hun eigen klas, iets oudere kinderen gaan naar

een ruimte in de buurt van de school en bovenbouwers bezoeken indien mogelijk een heus theater of bioscoop.

Het eiland heeft tenslotte meermalen bewezen gezamenlijk spraakmakende, multidisciplinaire projecten met een streekeigen thematiek te organiseren, waaraan veel eilanders – actief en passief - deelnemen.

De vier gemeenten op het eiland voeren ieder hun eigen cultuurbeleid met bijbehorend budget. Daarnaast zijn er regionale faciliteiten en activiteiten voor kunst en cultuur en zoals gezegd enkele opvallende eilandelijke cultuurprojecten. Hieronder volgt een inventarisatie van wat er allemaal is. Zo ontstaat een beeld van de culturele kaart van het eiland. Alle genoemde bedragen zijn gebaseerd op de begrotingen van 2006.

4.1 Inventarisatie per gemeente

Gemeente Dirksland

Met 8.317 inwoners is dit de kleinste gemeente van het eiland. Het bestaat uit de kernen Dirksland, Herkingen en Melissant. Het gemeentelijk cultuurbudget is € 81.065 ofwel € 9,75 per inwoner.

Van de vijf basisscholen doen er twee mee aan Kunstmenu. Jong en oud kunnen gebruikmaken van de christelijke bibliotheek in Dirksland of van de bibliobus in Melissant en Herkingen. Jaarlijks neemt de gemeente in september deel aan de Open Monumentendag

Muziek is ten slotte met één muziekvereniging en vier koren aanwezig in de gemeente. In Melishof in Melissant wordt jaarlijks het solistenconcours voor klassieke muziek door jongeren gehouden.

De gemeente is bezig met het opzetten van een jongereninloopplaats. Dit zou een plek kunnen worden voor onder meer culturele activiteiten, zoals film- en muziekavonden. De kunstenaarskring Beeldend Dirksland beschikt over een tijdelijke galerie. Daarnaast is een atelierroute in ontwikkeling.

Gemeente Goedereede

De gemeente omvat de kernen Goedereede, Ouddorp en Stellendam. Samen tellen ze 11.632 inwoners. Het beschikbare cultuurbudget is € 327.015 ofwel € 28,10 per inwoner.

Vier van de negen basisscholen nemen deel aan Kunstmenu. De gemeente beschikt over drie bibliotheken: de gemeenschappelijke bibliotheek Goedereede en twee christelijke bibliotheken. Daarnaast rijdt de bibliobus ook door de gemeente.

De VVV Kop van Goeree bevindt zich in Ouddorp. De Stichting Open Monumentendag Goedereede zorgt ervoor dat in september de monumenten in de gemeente weer voor bezoekers toegankelijk zijn. Goedereede heeft ook een stichting Beschermd Stadsgezicht.

Cultureel erfgoed wordt gekoesterd in de vier musea die de gemeente rijk is: Museum In de Toren, het Ouddorps Raad- en Polderhuis, het RTM Trammuseum en de Expo Haringvliet.

Er is een levendig klimaat voor amateurkunst. Zo telt de gemeente vier muziekverenigingen, negen koren en één dansschool. Fotoclub de Rarekiek ontving in 2006 een eenmalige subsidie. De

gemeente wijst in haar startnotitie over integraal kunst- en cultuurbeleid een bloeiend verenigingsleven, samen met onderwijs aan als belangrijke randvoorwaarden voor culturele deelname.

Daarnaast wil de gemeente meer werk maken van een gedegen en vernieuwend kunstaanbod. Ze noemt daarbij kunst in de openbare ruimte als topprioriteit. Overigens kent de gemeente op dit terrein al enkele initiatieven. Zo is er in 2006 bijna € 35.000 geïnvesteerd in het project Kunst op de Rotonde. In het gemeentehuis zelf worden regelmatig exposities georganiseerd, zowel voor amateur- als voor professionele beeldend kunstenaars (via de Kunststichting).

De Kunststichting, actief sinds 1998, organiseert diverse activiteiten op het gebied van kunst en cultuur, zoals exposities, muzikale evenementen in het winterseizoen, lezingen, workshops, cursussen en kunsteducatieve projecten voor het basisonderwijs. Daarnaast informeert ze de gemeente over beeldende kunst. Het evenement van de Kunststichting in Goedereede zijn de Kunstdagen. In acht jaar tijd zijn deze Kunstdagen uitgegroeid van een eendaagse tot een vijfdaagse manifestatie in het oude centrum van Goedereede, met exposities in openbare gebouwen en bij particulieren thuis en diverse openlucht optredens.

Stichting De Luie Walvis organiseert een algemeen cultureel zomerfestival met muziek, theater en kleinere vernieuwende culturele activiteiten.

Goedereede beschikt over een mobiele muziektent.

Gemeente Middelharnis

Met 17.683 inwoners is dit de grootste gemeente van het eiland. Het omvat de kernen Middelharnis, Nieuwe-Tonge, Sommelsdijk en Stad aan het Haringvliet. Het gemeentelijk uitgaven voor cultuur bedragen € 444.329 ofwel € 25,13 per inwoner.

Middelharnis herbergt, als grootste kern, de meeste culturele voorzieningen. Hier bevindt zich de gemeenschappelijke bibliotheek, de ANWB-VVV Overflakkee, een filmhuis, een organisatie voor popconcerten en het popfestival Flakkeese Dagen (Popstichting Jailhouse) en sociaal-cultureel centrum Diekhuus (waarin ook de muziekschool gevestigd is). Het sociaal cultureel centrum Diekhuus heeft zich langzamerhand ontwikkeld tot het eilandelijk knooppunt in het culturele netwerk. Stichting Podium en de Aanjager voor het Actieprogramma Cultuurbereik hebben hun uitvalsbasis in het Diekhuus.

Acht van de elf basisscholen maken gebruik van Kunstmenu. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden voor een eilandelijk loket kunsteducatie. De inwoners van de gemeente Middelharnis kunnen kiezen uit een breed palet van amateurkunst. Er zijn twee muziekverenigingen, dertien koren, één dansschool en één toneelvereniging.

De Stichting bescherming dorpsgezicht zorgt voor behoud van lokaal cultureel erfgoed. Ook het Streekmuseum Goeree-Overflakkee houdt cultureel erfgoed levend. Het museum, gevestigd in enkele met elkaar verbonden monumentale pandjes in de Kerkstraat te Sommelsdijk, toont alle facetten van het vroegere leven en werken op Goeree-Overflakkee. Zo is er onder meer een grote collectie

archeologische vondsten te bezichtigen, variërend van Romeinse potscherven tot negentiende-eeuwse gebruiksvoorwerpen.

De gemeente herbergt nog een museum, het Rien Poortvlietmuseum, maar dit sluit eind 2006.

Daarnaast neemt de gemeente jaarlijks deel aan de Open Monumentendag en vindt elk jaar in juni de Havendag plaats, georganiseerd door Stichting Evenementen Middelharnis. Recreatiecentrum De Staver fungeert regelmatig als podium voor culturele uitvoeringen. Middelharnis heeft een muziektent die door de muziekverenigingen regelmatig gebruikt wordt voor uitvoeringen.

Gemeente Oostflakkee

De gemeente bestaat uit de kernen Achthuizen, Den Bommel, Ooltgensplaat en Oude-Tonge en telt 10.233 inwoners. Het gemeentelijk cultuurbudget bedraagt € 240.766 ofwel € 23,53 per inwoner.

Drie van de acht basisscholen maken gebruik van Kunstmenu. De gemeenschappelijke bibliotheek Oostflakkee heeft vestigingen in Ooltgensplaat en in Oude-Tonge naast het Gemeentekantoor. De bibliobus rijdt door de kernen Den Bommel en Achthuizen. Daarnaast zijn er twee christelijke bibliotheken in de gemeente.

De gemeente neemt jaarlijks deel aan de Open monumentendag in september. Evenals in de andere drie gemeenten op het eiland bloeit ook in Oostflakkee de amateurkunst. Er zijn drie muziekverenigingen, twee majorettekorpsen en acht koren. Vergroting van de deelname aan culturele activiteiten is een van de actiepunten op de gemeentelijke agenda 2006-2009.

Ondersteuning aan bestaande voorzieningen is dan ook opgenomen in de gemeentelijke programmabegroting. Stichting Jong Flakkee organiseert (in samenwerking met partners) de evenementen *Pop op de Plaat* en *FlakFest*.

Stichting BOOG, een particulier initiatief, beheert het Oude Raadhuis in Ooltgensplaat voor onder meer culturele activiteiten als exposities, natuureducatie en jongerenactiviteiten. Voor podiumkunsten en exposities wordt ook gebruik gemaakt van multifunctioneel centrum De Grutterswei.

4.2 Inventarisatie van eilandelijke voorzieningen en activiteiten

In 2006 besteedde Goeree-Overflakkee € 1.093.175 aan cultuur, ofwel ca € 21,63 per inwoner. Het totaalbedrag voor bibliotheken is ruim € 580.000, voor de Muziekschool is dat € 174.000, subsidies voor muziek- en zangverenigingen bedragen € 95.000 en het Actieprogramma Cultuurbereik, via Stichting Podium, € 34.000. Aan cultuureducatie dragen de gemeenten samen € 11.840 bij. Zie voor het complete overzicht: bijlage 1.

Gemeenten hanteren bij het opstellen van hun begrotingen verschillende definities en toerekeningsmethodieken. Begrotingen onderling moeten dus aan de hand van verschillende criteria worden vergeleken. Voor deze cultuurvisie zijn we uitgegaan van de specifieke cultuuruitgaven. Dat betekent dat huisvestingskosten, voor zover deze door gemeenten zelf gedragen worden, niet in het overzicht voorkomen. Bij dit overzicht dien verder te worden opgemerkt dat de uitgaven voor lokale voorzieningen als de bibliotheek sterk uiteen kunnen lopen, terwijl de bijdragen voor de gezamenlijk gedragen regionale voorzieningen als de Muziekschool en het Streekmuseum volgens een bepaalde

verdeelsleutel over de gemeenten berekend zijn. In het algemeen moeten kleine gemeenten scherpes keuzes maken. Een keuze voor kunst en cultuur is dan niet altijd voor de hand liggend.

Media & letteren

Allereerst zijn er vier radiozenders op Goeree-Overflakkee: de samenwerkende Radio Flakkee en Radio Oostflakkee (Dirksland en Oostflakkee), Radio Goeree Lokaal (Goedereede) en Radio Superstar (Middelharnis). Alle hebben een informatief programma, Radio Flakkee biedt ook culturele themaprogramma's. Verder zijn er de kabelkrant Goeree-Overflakkee, het initiatief Televisie Goeree-Overflakkee en periodieken als *Ons Eiland* en *Eilanden Nieuws*.

Ook de diverse websites zijn uiteraard eilandbreed: www.cultuurpleingo.nl, www.onseiland.nl, www.flakkeenu.nl, www.eilandweb.nl, www.flakkeenieuws.nl, www.flakkeenet.nl, www.hetbeloofdeeiland.nl, www.flakkeesedagen.nl en www.jongflakkee.nl.

Speciale vermelding verdient hier de website www.jongflakkee.nl. Jong Flakkee is opgericht door enkele cultuurbetrokken jongeren. Ze zijn bezig met popmuziek, hebben een theater- en filmgroep en een circusschool en zetten zich in voor positieve actie. Ze willen de politiek erop wijzen dat er op Goeree-Overflakkee te weinig te doen is voor jongeren. Hun website is bedoeld om wensen en behoeften van jongeren in kaart te brengen om vervolgens samen per gemeente ervoor te zorgen dat de plannen gerealiseerd kunnen worden. Jong Flakkee organiseert in het Diekhuus in Middelharnis jeugdtheater en een circusschool. Er wordt momenteel gewerkt aan:

- een plaats voor een poppodium voor bands en dj's van het eiland;
- een soos voor ontmoeting en ontwikkeling (waarbij een combinatie met het vorige heel goed mogelijk is: soos door de week en poppodium in het weekend);
- een bioscoop.

Literatuur krijgt vooral aandacht in de bibliotheken. Ze organiseren zo'n zes keer per jaar schrijversbezoeken. Verder zijn er enkele eilanders die verhalen in de streektaal verzamelen en vertellen.

Cultureel erfgoed

Op het terrein van behoud en levendig houden van cultureel erfgoed telt het eiland ook de nodige initiatieven. We laten ze hier kort de revue passeren:

Historische vereniging De Motte heeft onlangs samen met Landschapsbeheer Zuid-Holland en de Vereniging voor Natuur- en landschapsbescherming Goeree-Overflakkee en in opdracht van het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Goeree-Overflakkee (ISGO) alle cultuurhistorische elementen op het eiland in kaart gebracht. In totaal zijn dat er 288, variërend van poterloodsen, kreken, molens, spuikolken en havenkanalen. Volgende stap is de elementen een beschermd status te geven om ze te behouden voor de toekomst.

De Molenstichting Goeree-Overflakkee bezit elf van de twaalf windkorenmolens die nog op Goeree-Overflakkee te vinden zijn (de twaalfde is in particulier bezit). De stichting zorgt voor restauratie en

onderhoud van de molens en laat daarmee oude tijden herleven: omwille van het onderhoud laat de stichting met behulp van vrijwillige molenaars iedere zaterdag de molens draaien.

Het Streekarchief Goeree-Overflakkee bestaat sinds 1 januari 2005 en beheert de archieven van de vier gemeenten en hun voorgangers, de waterschaps- en polderarchieven, overgebrachte rijksarchieven en tal van particuliere archieven. Het Streekarchief is een gemeenschappelijke regeling tussen de vier gemeenten en het waterschap en maakt deel uit van het ISGO. Niet alleen zijn de genealogische gegevens van het hele eiland via de computer in te zien, het archief organiseert ook regelmatig thematentoonstellingen.

Het Streekmuseum Goeree-Overflakkee in Sommelsdijk toont alle facetten van het vroegere leven en werken op Goeree-Overflakkee. Het bezit een grote collectie archeologische vondsten, variërend van Romeinse potscherven tot negentiende-eeuwse gebruiksvoorwerpen.

Ensemble Eeuwkant in Dirksland bestudeert de klederdracht van Goeree-Overflakkee in samenhang met de algemene streekgeschiedenis. Het ensemble werkt daarbij samen met onder meer het Streekmuseum en het Genealogisch Centrum Goeree-Overflakkee.

Stichting Monumentenbehoud Sommelsdijk. Deze stichting verwerft, beheert en restaureert historische panden en realiseert nieuw gebruik van oude panden.

De Omloop is een jaarlijkse wandeltocht van 110 kilometer over het eiland. De tocht voert door bossen en duinen en langs tal van natuur- en cultuurhistorische interessante plekken. In 2005 trok de Omloop 568 lopers en duizenden kijkers. Stichting Podium verzorgt bij de Omloop diverse culturele verrassingen, zoals muzikale intermezzo's en een beeldende 'Arc de Triomph'.

De streekhistorie en het erfgoed stonden meermalen aan de basis van sterke culturele projecten.

Beeldende kunst

Op het eiland hebben vijftien tot twintig professionele beeldend kunstenaars een atelier. Samen organiseren ze, onder auspiciën van Stichting Podium, in de zomermaanden de atelierroute KunstKijk Goeree-Overflakkee.

Amateurkunst & kunsteducatie

Niet alleen de gemeenten kennen een levendig klimaat voor amateurkunst, ook eilandelijk gebeurt op dit vlak het nodige. Zo is er de muziekschool Goeree-Overflakkee, twee hafabra-opleidingen, twee oratoriumverenigingen, twee videoverenigingen en één fotoclub.

Aan het begin van dit hoofdstuk is al het Kunstmenu genoemd; 17 basisscholen verspreid over het eiland maken dit schooljaar gebruik van het aanbod. Voor cultuureducatie in het voortgezet onderwijs is een Platform Cultuureducatie opgericht, waarin, naast de scholen, de culturele instellingen in de regio kunnen participeren.

Voorts is er een volksuniversiteit, Stichting Kunst en Educatie Goeree-Overflakkee, gevestigd in Dirksland. Deze verzorgt voor volwassenen onder meer cursussen kunstgeschiedenis, cursussen over verschillende thema's in de beeldende kunst en, sinds dit seizoen, een cursus luisteren, ontdekken en ervaren van muziek.

Samen met ondersteuningsorganisatie PJPartners werkt stichting Podium aan een jaarlijks terugkerend jongerencultuurfestival in de regio, TurbulenT. Tijdens dit festival zal er aandacht zijn voor diverse vormen van jongerencultuur, zoals music (met onder meer een wedstrijd, met voorrondes, voor regiobands), skate, comedy en theater, art/visuals, games en poetry. Naast optredens zullen er ook workshops zijn.

Actieprogramma Cultuurbereik en eilandelijke cultuurprojecten

Niet alleen telt het eiland de nodige voorzieningen, er zijn de laatste jaren ook enkele aansprekende en vernieuwende culturele projecten op poten gezet.

Vernieuwend, omdat ze in alle opzichten breed van opzet zijn: projecten zoals Meekrap, Mare en de Culturele Kralenketting putten uit diverse culturele disciplines, werken met een eilandelijk thema en richten zich op diverse doelgroepen.

Deze manifestaties vonden alle plaats met bijdragen uit het Actieprogramma Cultuurbereik. Zoals in het vorige hoofdstuk al vermeld hebben alle Zuid-Hollandse regio's in het kader van dit programma een culturele aanjager. Ook Goeree-Overflakkee heeft zo'n cultureel aanjager. Stichting Podium is opgericht als rechtspersoon voor de activiteiten in het kader van het Actieprogramma.

Tot nu toe leidde dit tot de volgende projecten:

Meekrap was de naam van een aantal cultuurhistorische evenementen in 2001 en 2002 rondom de teelt van de verfplant meekrap vroeger op het eiland. Het omvatte openluchttheatervoorstellingen, het educatieve project *Meekraproodshow*, een expositie en een publicatie.

Het bleek niet alleen een gevarieerd, maar ook een succesvol project. De voorstellingen, waaraan zo'n 200 acteurs, musici en andere vrijwilligers meewerkten, waren telkens uitverkocht en trokken per jaar 3600 bezoekers. Aan de *Meekraproodshow* deden 1600 leerlingen van 20 basisscholen mee; de expositie van 80 amateurkunstenaars trok 500 bezoekers en de publicatie (oplage 450) is uitverkocht. In 2004 kreeg *Meekrap* een vervolg met *Mare*, over de invloed van de zee. Wederom trokken de openluchtvoorstellingen 3600 bezoekers. Dit keer waren er twee schoolprojecten: aan *Kijkdijken* deden 1800 leerlingen van alle basisscholen (30) mee en 2080 leerlingen van 13 scholen voerden het project *De Mare gaat ...* uit. Op vijf locaties verspreid over het eiland vond *Getekend*, expositie en muziek, plaats, goed voor 1000 bezoekers.

Voor 2006 en volgende jaren is onlangs het *Tramproject* op de rails gezet. Tussen 1909 en eind jaren vijftig reed er een tram tussen Ouddorp en Ooltgensplaat, voor vervoer van personen en goederen. Stichting Podium en het RTM-Museum laten de jaren veertig en vijftig herleven met culturele activiteiten op en rond het voormalige tramtraject. De tram is de verbindende factor bij schoolprojecten, projecten op het gebied van beeldende kunst, muziek, literatuur, gastronomie, natuur enzovoort. Net als bij *Meekrap* en *Mare* kan ook nu iedereen weer meedoen: individuen, (samenwerkende) verenigingen, clubs of dorpen. Het tramproject wordt in 2008 afgesloten.

Met behulp van een dieplader reist deze wagon langs de tramlijn van toen ... de tram als verbindende factor ... Steeds geldt: iedereen die wil meedoen, kan zich melden ... Laat u inspireren door de tram en vindt nieuwe verbindingen!
Uit: Dienstregeling Tramproject 2006-2007-2008

De *Culturele Kralenketting* is een project dat lokale cultuur onder de eilandelijke aandacht brengt. Plaatselijke manifestaties worden als kleurige kralen aaneengeregen tot een eilandelijke kralenketting. Uitgangspunt is de verbinding tussen heden, verleden en toekomst en de eigenheid van en verbondenheid met de streek. De bedoeling is om verschillende groepen met elkaar in contact te brengen en te stimuleren tot samenwerking. Voor iedere dorpskern is een bijdrage van 500 euro uit het Actieprogramma Cultuurbereik beschikbaar. Dit heeft al tot diverse evenementen geleid. Zo stonden in Herkingen de oude boerderijen Ouddorp en de Visbank centraal. Dirksland organiseerde een rondje kunst en cultuur en Stad aan het Haringvliet organiseert al een paar jaar de Stadse Dag rondom een telkens wisselend thema. Ook in Oude-tonge is jaarlijks een culturele dag met een kunstmarkt en optredens van lokale en professionele groepen. Op dit moment loopt het *Vitrineproject* op het hele eiland. In openbare gebouwen zijn wisselexposities met een brede inhoud, van professionele kunst tot verzamelingen en van filatelie tot hobby's.

Sinds 2006 beschikt Goeree-Overflakkee over een eilandelijk netwerk voor recreatief fietsen. Een ad hoc werkgroep, bestaande uit de twee VVV-organisaties, ISGO en stichting Podium laat themaroutes ontwikkelen waarin eilandelijk erfgoed, natuur en cultuur een plaats hebben. Er zijn goede samenwerkingsmogelijkheden met regionale initiatiefnemers uit de agrarische, recreatieve en culturele (inclusief erfgoed) branches om streekherkenbare themaroutes te ontwikkelen.

5. EEN BENCHMARK

In het vorige hoofdstuk is de culturele kaart van Goeree-Overflakkee geschetst. Een vluchtige blik erop laat zien dat sommige culturele gebieden sterk vertegenwoordigd zijn en andere minder. Zo is er veel aandacht voor cultureel erfgoed, maar zijn er nog weinig faciliteiten voor (professionele) podiumkunsten.

Natuurlijk hoeft een gemeente of regio niet alles in huis te hebben. Er is nu eenmaal verschil tussen een plattelandsgemeente en een grote stad. Niet voor niets is schaalgrootte een belangrijk criterium in de VNG-handleiding *Gemeentelijk cultuurbeleid* (2003). In dit hoofdstuk vergelijken we de culturele infrastructuur van Goeree-Overflakkee met de richtlijnen die auteur Cor Wijn in genoemde VNG-handleiding geeft en met de voorzieningen in twee soortgelijke regio's, Schouwen-Duiveland en Noordoostpolder. Zo ontstaat een culturele plaatsbepaling van het eiland en wordt inzichtelijk wat de sterke kanten zijn en welke onderdelen extra impulsen kunnen gebruiken. Dit referentiebeeld biedt een aanvulling op de informatie die in de gesprekken naar voren is gekomen.

5.1 Richtlijnen- en regiovergelijking

Wijn onderscheidt drie schaalniveaus in lokaal cultuurbeleid. In kleine gemeenten (tot 30.000 inwoners) is vaak sprake van een *kernbeleid*. Het gemeentebestuur besteedt het budget aan een beperkt aantal herkenbare activiteiten en voorzieningen, zoals een bibliotheek, vormgeving van de openbare ruimte, monumentenzorg, het archiefwerk, lokale radio, cultuureducatie en amateurkunst. Wijn noemt dit 'de harde kern' van gemeentelijk cultuurbeleid: dergelijke basisvoorzieningen zijn in vrijwel alle gemeenten aanwezig.

Hoe groter de gemeente, hoe meer deze kern aangevuld wordt met extra voorzieningen. Middelgrote gemeenten (30.000-90.000) zorgen met een *uitgebreid cultuurbeleid* voor een aanvullend pakket met onder meer een centrum voor kunstzinnige vorming, een museum, kunstuitleen en een multifunctionele accommodatie voor podiumkunsten. Grote gemeenten (> 90.000) streven met een *alomvattend cultuurbeleid* naar een compleet voorzieningenpakket met onder meer lokale tv, een museum voor moderne kunst, een schouwburg en een theaterwerkplaats.

De drie schaalniveaus zijn beschrijvingen van hoe gemeentelijk cultuurbeleid er in de praktijk uit ziet. Tegelijkertijd kunnen ze dienst doen als meetlat om het eigen cultuurbeleid langs te leggen. Kijkend naar de voorzieningen op Goeree-Overflakkee is het duidelijk dat deze het kernbeleid van kleine gemeenten overstijgen. Niet in de afzonderlijke gemeenten, maar wel op het eiland als geheel. Met het perspectief van een eilandelijk cultuurbeleid is het ook zinvoller te kijken naar het geheel. Goeree-Overflakkee zou beschouwd kunnen worden als een middelgrote gemeente met veertien kernen als wijken. In de lijn van Wijn zou het eiland moeten streven naar een uitgebreid cultuurbeleid.

Naast de richtlijnen van de VNG kunnen andere regio's als spiegel dienen voor het eigen cultuurbeleid. We legden de culturele kaart van Goeree-Overflakkee naast die van Schouwen-Duiveland en Noordoostpolder. Beide regio's lijken in omvang, geografie en populatie op Goeree-Overflakkee.

Onderstaande tabel toont een richtlijnen- en regiovergelijking. In de eerste kolom staan de zes categorieën van gemeentelijk cultuurbeleid: podiumkunsten (theater en muziek), film, media & letteren, cultureel erfgoed, beeldende kunst & bouwkunst en amateurkunst & kunsteducatie. De tweede kolom vermeldt de aanvullende voorzieningen die volgens Wijn in gemeenten met een uitgebreid cultuurbeleid bovenop de kernvoorzieningen aanwezig moeten zijn. De volgende kolommen geven aan welke voorzieningen er daadwerkelijk zijn op Goeree-Overflakkee, Schouwen-Duiveland en Noordoostpolder.

	C. Wijn Gemeentelijk cultuurbeleid, een handleiding. VNG, 2003	Goeree-Overflakkee	Schouwen-Duiveland	Noordoostpolder
		47.865 inwoners 14 kernen Opp. 397.83 km ²	34.994 inwoners 17 kernen Opp. 488.65 km ²	45.770 inwoners 11 kernen Opp. 596.20 km ²
Podiumkunsten	uitvoeringen voor de jeugd, kamermuziek, oefenruimtes, multifunctionele accommodatie, jazz- annex poppodium	uitvoeringen jeugd, zie: kunsteducatie cultureel centrum Diekhuus, diverse locaties voor (kamer)muziekuitvoeringen organisatie van popconcerten/popfestival	oefenruimtes klein muziek/theater-podium (Brogum), poppodium in oprichting	theater 'Voorhuys, concertserie kamermuziek poppodium voldoende oefen- en repetitieruimte
Film	kleine filmvertoners	filmhuis Middelharnis	filmtheater (FiZi), filmhuis	filmhuis / bioscopen
Media/letteren	bibliotheek, lokale omroep, literaire activiteiten	basisbibliotheek, overige bibliotheken, regionale omroepen	basisbibliotheek, literaire act. FiZi, omroep Schouwen-Duiveland	basisbibliotheek Flevoland radio Noordoostpolder
Cultureel erfgoed	monumenten, oudheidkamer, archieven, archeologie, natuur- of cultuurhistorisch museum	div. monumenten en molens, Stg. Monumentenbehoud, Molenstichting, Streekarchief, historische vereniging De Motte, Streekmuseum, Museum In de Toren, Ouddorps Raad- en Polderhuis	monumenten, 8 gemeentelijke musea (verenigd in platform)	voormalig Belvederegebied Historisch museum, merktekens bij scheepswrakken
Beeldende kunst / bouwkunst	architectuur, vormgeving openbare ruimte,	Kunstdagen Goedereede Atelierroute (kunst	bk activiteiten: Kunstschouw, kunstkwartier, blik op	Museum Architectuur en eigentijdse beeldende kunst,

	percentagerege- ling, tentoonstellings- ruimte, kunstuitleen, aankoopfonds	kijk route), open monumentendag 16 professionele kunstenaars,	kunst, rondje kunst	Kunstroute, Kunstuitleen kleine 'percentageregeling (12 ct/m ² bouwgrond)
Amateurkunst / kunsteducatie	verenigingen, instituut kunsteducatie	muziekschool, kunstmenu BO, CKV, platform cultuureducatie VO ± 50 verenigingen, diverse disciplines Stg Kunst en Educatie, circusschool	cultuurmenu BO, muziek- en schilderverenigingen	expositieruimte AK, Muzisch Centrum (verzorgt ook cultuureducatie onderwijs), Fonds voor podiumactiviteiten veel verenigingen, alle disciplines
verder		Stichting podium, cultureel aanjager Actieplan Cultuurbereik Cultuurnota Goedereede	Gemeentelijke Cultuurvisie (voorbereidende beleidsnota). in oprichting: adviescommissie cultuur en kunstplatform (uitvoerend)	Gemeentelijke Cultuurnota
budget		€ 1.093.175,= (per 1-1-'06) gezamenlijk budget van de vier gemeenten	€ 1.300.000,=	€ 2.934.169,= (incl. € 1.100.000 voor bibliotheek)
€ per inwoner		€ 21,63	€ 37,15	€ 64,10

5.2 Een sterkte-zwakte analyse

Zoals gezegd zijn bepaalde culturele categorieën op Goeree-Overflakkee goed vertegenwoordigd, andere wat minder. We lopen ze kort even langs.

Podiumkunsten

Onder de podiumkunsten vallen (jeugd)theateruitvoeringen en concerten (klassiek, jazz en pop). Dat kunnen reguliere uitvoeringen in theaterachtige accommodaties zijn, maar ook kleine optredens in kerken of andere bijzondere locaties. Ook oefen- en repetitieruimtes en soms het muziekonderwijs vallen onder deze categorie.

Goeree-Overflakkee beschikt over het Diekhuus als kleine multifunctionele ruimte en een aantal bruikbare accommodaties die geschikt (te maken) zijn voor kleinere optredens en oefenruimte zoals

kerken, het Oude Raadhuis in Ooltgensplaat, recreatiezaal De Staver in Middelharnis en multifunctioneel centrum De Grutterswei in Oude-Tonge.

Anders dan de andere twee regio's mist Goeree-Overflakkee een poppodium. Anders dan Wijn beschrijft, heeft slechts één van de drie regio's een goede, multifunctionele accommodatie.

Film

Alle regio's beschikken over een filmhuis. Filmhuis Middelharnis programmeert twintig keer per jaar en vertoont regelmatig films op verzoek. Tot voor kort participeerde het Filmhuis in het landelijke Cinekid festival met vertoningen op locatie.

Media & letteren

Bibliotheken zijn er, als kernvoorziening, ook overal. De bibliotheken op Goeree-Overflakkee zijn deels zelfstandige christelijke bibliotheken en deels onderdeel van het samenwerkingsverband Zuid-Hollandse Delta. Het provinciale Probiblio vervult met de Bibliobus nog een rol in de kleine kernen. Passend bij een uitgebreid cultuurbeleid kennen alle regio's zowel lokale radio als tv. Op Goeree-Overflakkee organiseert met name de bibliotheek regelmatig literaire activiteiten.

Cultureel erfgoed

Monumenten, een oudheidkamer, archieven behoren tot kernvoorzieningen. Bij uitgebreid cultuurbeleid komt daar nog een (historisch of natuur-)museum bij. Er is aandacht en zorg voor monumenten, kenmerkende gebouwen, elementen in de openbare ruimte en streektaal. Veel zichtbaar cultureel erfgoed is bepalend voor het imago van gemeenten of kernen.

Deze categorie is, net als in de andere twee regio's, op het eiland ruimschoots aanwezig. Goeree-Overflakkee kent een rijk cultureel verleden en dit komt onder meer tot leven via het Streekmuseum en het Ouddorps Raad- en Polderhuis, het streekarchief, de molenstichting, het Streekklederdracht-ensemble Eeuwkant, de Genealogische Vereniging en historische vereniging De Motte.

De regio kent verschillende stichtingen en fondsen die zich inzetten voor behoud en/of exploitatie van monumentale gebouwen.

Beeldende kunst & bouwkunst

Iedere gemeente heeft te maken met de vormgeving van de openbare ruimte en met architectuur. Bij middelgrote gemeenten komen daar voorzieningen als tentoonstellingsruimten, kunstuitleen, aankoopfonds en percentageregeling bovenop. Actieve kunstenaars in de gemeente zijn daarbij een belangrijke impuls voor het kunstklimaat.

Op Goeree-Overflakkee wonen en werken zo'n vijftien tot twintig professionele beeldend kunstenaars. Veel van hen zijn betrokken bij lokale en regionale culturele activiteiten. Wijn noemt kunst in de openbare ruimte als kans en taak voor gemeenten om actief kunstbeleid te voeren. Op Goeree-Overflakkee valt op dit punt nog wel winst te boeken.

Amateurkunst & cultuureducatie

Amateurkunst kent naast actieve beoefenaars een trouw publiek en ze bevordert daarmee de onderlinge betrokkenheid binnen de gemeenschap.

Goeree-Overflakkee kent veel (kwalitatief hoogwaardige) muziek, koren, iets minder toneel- en dansgroepen. Sommige verenigingen zijn geconcentreerd binnen een gemeente of kern, maar veel hebben leden over het hele eiland. De foto- en videoclubs zijn regionale organisaties. Daarnaast telt het eiland veel amateur beeldend kunstenaars. Balletlessen worden op verschillende plaatsen door particulieren verzorgd. Er is een groeiende vraag naar jeugdtheater, een vraag waarin in de nabije toekomst wellicht kan worden voorzien door vestiging van een dependance van de Jeugdtheaterschool Hofplein.

Cultuureducatie heeft als doel kinderen en jongeren actief en passief te leren omgaan met kunst en cultuur. Kunstzinnige vorming is een verplicht onderdeel in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Gemeenten kunnen ook kunsteducatieve projecten in het basisonderwijs financieren en zorgen voor voorzieningen als muziekscholen en kunstcentra met een vrijetijdsaanbod in diverse kunstdisciplines voor jeugd en volwassenen.

Goeree-Overflakkee beantwoordt op dit punt aardig aan de richtlijnen voor een uitgebreid cultuurbeleid. Ruim de helft van de basisscholen op Goeree-Overflakkee neemt deel aan Kunstmenu. Voor cultuureducatie in het voortgezet onderwijs is het Platform Cultuureducatie opgericht. Middelharnis heeft een muziekschool en twee muziekverenigingen leiden hun eigen leden op. Alleen een regionaal instituut voor kunsteducatie ontbreekt.

Budget

Wijn doet over het benodigde budget voor een uitgebreid cultuurbeleid geen harde uitspraken. Hij geeft aan dat scherpe keuzes noodzakelijk zijn en dat een gemeente moet waken voor al te ambitieuze plannen. Hij suggereert om het minder te zoeken in een prestigieuze schouwburg of multifunctionele accommodatie en eerder te investeren in een centrum voor kunsteducatie, een museum dat de lokale identiteit weerspiegelt en het bevorderen van een goed kunstklimaat. Qua budget doet Goeree-Overflakkee onder voor de andere twee regio's.

5.3 Conclusie

Samengevat kan worden gezegd dat Goeree-Overflakkee goed scoort op de volgende punten:

- regelmatig grote eilandelijke, integrale projecten in het kader van het Actieplan;
- regionale en gezamenlijk gefinancierde organisaties als streekmuseum, streekarchief, historische vereniging, monumentenstichting, molenstichting, stichting Podium;
- cultureel aanjager;
- kunsteducatie basisonderwijs (60% basisscholen neemt deel aan Kunstmenu), platform cultuureducatie;
- actief en kwalitatief goed verenigingsleven;
- actieve beeldend kunstenaars;
- basisbibliotheek (waarin één gemeente niet participeert);

- filmhuis;
- kleine locaties voor uitvoeringen en exposities (zoals kerkgebouwen en sporthallen);
- particulier initiatief.

Het eiland scoort minder op de volgende punten:

- professionele accommodatie;
- pop- annex jazzpodium;
- (regionale) instelling voor kunsteducatie;
- centrale expositieruimte;
- kunst in de openbare ruimte;
- kunstuitleen.

Een kritische vergelijking tussen gemeenten onderling, laat staan een vergelijking tussen gemeenten en regio's, blijft lastig. Aan de andere kant geeft een benchmark wel de potentie van de regio weer en brengt het kansen in beeld. De kracht van Goeree-Overflakkee ligt op dit moment in activiteiten door en inzet van vrijwilligers. Eilandelijk cultuurbeleid zou erop gericht moeten zijn dat wat er is te behouden, te versterken en te completeren. Daarnaast moeten er keuzes gemaakt worden in welke nieuwe voorzieningen wel en niet geïnvesteerd wordt.

6. EEN EILANDELIJKE CULTUURVISIE

De eilandelijke cultuurvisie verschaft een algemeen kader voor een gezamenlijk cultuurbeleid voor heel Goeree-Overflakkee. Daarnaast biedt het richtlijnen voor beleidskeuzes over doelgroepen, accommodaties en voorzieningen, activiteiten en criteria, communicatie en financiën. Deze punten zijn tijdens de diverse gesprekken en met name de laatste twee discussierondes met wethouders, raadsleden en vertegenwoordigers van culturele instellingen uitvoerig besproken. Dit hoofdstuk vat de opgedane inzichten en conclusies samen in een eilandelijke cultuurvisie. Het schetst ambities en dilemma's.

6.1 Motto's voor een eilandelijk cultuurbeleid

Uit de diverse gesprekken werd duidelijk wat de reikwijdte en inzet van een eilandelijk cultuurbeleid zou moeten zijn. We formuleren ze hier als motto's voor dit beleid:

- Van naast elkaar naar met elkaar

De winst van een eilandelijk boven een gemeentelijk cultuurbeleid zit in de synergie. Samen valt er meer te bereiken dan afzonderlijk (zie ook hoofdstuk 2). Dat 'meer' geldt niet alleen in kwantitatieve, maar ook in kwalitatieve zin. In het verleden is dit al gebleken tijdens enkele grote eilandelijke projecten. Projecten als *Meekrap* en *Mare* trokken veel deelnemers en bezoekers. Ook professionele kunstenaars haakten aan bij de projectthema's. Dit verhoogde de kwaliteit van de projecten en bewerkstelligde bovendien meer respons op en belangstelling voor hun werk dan een losse expositie of voorstelling zou hebben gedaan.

- Van incident naar beleid

Een eilandelijk cultuurbeleid kan het succes van de eilandelijke projecten bestendigen en structureel maken. Er wordt voortgebouwd op opgedane ervaringen en deze bieden impulsen voor nieuwe projecten.

- Van versnippering naar samenhang

Samenhang kan simpelweg zitten in het beter van elkaar weten waar de ander mee bezig is en wat er aan de andere kant van het eiland gebeurt. Een stapje verder en er komt een betere onderlinge afstemming, het delen en profiteren van elkaars voorzieningen, inhoudelijke samenwerking en vernieuwende projecten.

- Van 'gemeente centraal' naar 'denken in kernen'

De diversiteit van de veertien kernen is meer bepalend dan de gemeentegrenzen. In plaats van dat elke gemeente haar eigen cultuurbeleid voert, is het doelmatiger om eilandelijk te kijken naar culturele behoeften en ambities. Laat het gemeentelijk niveau los, richt je op de gehele regio, versterk elkaar en geef cultuur nieuwe impulsen. En dit volgens het motto 'eilandelijk als het eilandelijk kan, lokaal als het lokaal moet'.

6.2 Doelgroepen

Er is weinig draagvlak voor een op specifieke doelgroepen gericht cultuurbeleid. Culturele activiteiten en voorzieningen zijn in principe bestemd voor alle burgers van Goeree-Overflakkee.

Daarmee moeten beleidsmakers zich wel bewust zijn van specifieke obstakels. Voor ouderen kan afstand een probleem zijn. Hoe verder weg, hoe minder toegankelijk en aantrekkelijk een culturele voorziening is. Voor de meeste jongeren is cultuur niet de meest laagdrempelige vrijetijdsbesteding. Je moet hen er actief bij betrekken. Op de basisschool gebeurt dat onder meer via het Kunstmenu, dat kinderen laat kennismaken met alle kunstdisciplines. Dit zou in het voortgezet onderwijs een vervolg moeten krijgen, maar ook in het naschoolse en uitgaanscircuit. Te meer daar dit voor nogal wat jongeren een roerige periode is, waarin ze wel enig houvast kunnen gebruiken. Kunst en cultuur kunnen een bijdrage leveren aan een zinvolle vrijetijdsbesteding.

Cultuurbeleid zou moeten streven naar een mix en verbinding van doelgroepen. Ideaal zou zijn als jongeren ouderen laten kennismaken met hun cultuur en ouderen op hun beurt jongeren betrekken bij hun activiteiten. In de eilandelijke projecten gebeurde dit al. In andere regio's zijn ook geschikte voorbeeldprojecten te vinden.

Toeristen zijn niet genoemd als aparte doelgroep. Wat voor eilanders interessant is, kan dat ook zijn voor toeristen. Dat neemt niet weg dat toeristen bijvoorbeeld in de communicatie en marketing wel aandacht moeten krijgen. Juist voor de dag- of weektoerist is het van belang snel informatie te krijgen over wat er zoal te doen is. Goede samenwerking met de VVV ligt hier voor de hand. Accommodaties en activiteiten die ook bij slecht weer te bezoeken zijn, zijn juist voor toeristen zeer welkom.

Aanbevelingen:

- Richt het eilandelijk cultuurbeleid niet op aparte doelgroepen, maar op alle inwoners van het eiland.
- Streef bij projecten naar uitwisseling tussen jongeren en ouderen.
- Benut kansen voor toeristen en vent deze ook uit.

Mijlpalen en jaarringen

Senioren beschikken over een grote rijkdom aan levenservaring, herinneringen en kennis. Ofwel: ze beschikken over mijlpalen en jaarringen. Hoe benut je deze rijkdom en maak je ze zichtbaar? Dat is de inzet van het Kunstgebouwproject *Mijlpalen en Jaarringen*. Hierbij kijken leerlingen van groep acht en senioren samen naar hun wijk, dorp of regio. Ze wisselen daarbij persoonlijke ervaringen en beleving uit.

In Gouda, waar *Mijlpalen en Jaarringen* in 2005 werd uitgevoerd, ging het om een aantal bijeenkomsten. Eerst maakten de deelnemers kennis met elkaar. De leerlingen leerden fotograferen onder begeleiding van drie professionele Goudse fotografen. Vervolgens trokken leerlingen en senioren samen met een fototoestel de wijk in. Naderhand selecteerden ze enkele foto's om na te bespreken. Eerder werd het project uitgevoerd in de Hoeksche Waard.

6.3 Accommodatie & voorzieningen

Multifunctioneel podium

Op dit moment heeft Goeree-Overflakkee geen multifunctioneel en professioneel podium.

Aanwezigheid van zo'n podium zou ongetwijfeld stimulerend werken op het kunst- en cultuurklimaat van het eiland. Aan de andere kant 'begint' een accommodatie met een investering in de kernen en het daar aanwezige aanbod, vanuit de kennismaking daarmee ontstaat de behoefte aan meer. Er wordt op Goeree-Overflakkee al jaren gesproken over zo'n voorziening. Op korte termijn achten wij zo'n podium niet haalbaar. De relatief lange afstanden op het eiland maken dat de in potentie grote hoeveelheid bezoekers selectief zijn in de hoeveelheid avondjes uit. Daar waar een éénmalige investering mogelijk nog haalbaar is, zullen de kosten van exploitatie en programmering te zwaar op de gezamenlijke begrotingen van de gemeenten drukken. Mocht een private partij geïnteresseerd zijn om programmering en exploitatie op zich te nemen dan zouden gemeenten daar in principe wel positief tegenover moeten staan mits de publieke culturele functie voldoende is gedefinieerd en gegarandeerd.

Het is daarnaast goed als mensen dicht bij huis, in hun eigen kern, in aanraking kunnen komen met kunst en cultuur. Verdeeld over de veertien kernen zijn er de nodige gebouwen waar optredens, concerten, cursussen en exposities kunnen plaatsvinden en ook al plaatsvinden. Deze beschikken echter niet altijd over goede technische voorzieningen (zoals licht en geluid). Door te investeren in mobiele licht- en geluidsapparatuur valt dat eenvoudig te verhelpen. Diezelfde apparatuur kan bovendien benut worden om ongebruikelijke locaties (tijdelijk) geschikt te maken voor optredens en exposities.

Nu al is technische apparatuur in te huren bij bedrijven; dat is ook gebeurd bij projecten als *Meekrap* en *Mare*. De meerwaarde van de centrale aanschaf van apparatuur voor het hele eiland is professionaliteit en continuïteit. De beheerder van de apparatuur kan verenigingen en vrijwilligers al in een vroeg stadium ondersteunen, bijvoorbeeld bij het maken van een lichtplan. Bovendien komen deze faciliteiten nu ook beschikbaar voor clubs die dit op eigen houtje niet zouden kunnen bekostigen. Behalve een investering in apparatuur betreft het een investering in personele capaciteit en professionaliteit.

Aanbevelingen:

- Wees alert op mogelijkheden die zich aandienen om een multifunctioneel en professioneel podium te realiseren.
- Investeer centraal in technische apparatuur en zorg voor professioneel beheer van die apparatuur.

Kulturhus: samen onder dak

Winkels sluiten de deuren, postkantoren en banken verdwijnen en zorgvoorzieningen verplaatsen zich naar de steden. Ofwel: het voorzieningenniveau in kleine kernen en dorpen daalt. Het kulturhus (spreek uit: kultuurhuus) kan hierop een antwoord zijn.

Het algemene recept voor een kulturhus is eenvoudig: breng maatschappelijke voorzieningen (zorg, welzijn, cultuur en educatie), informatie en (zakelijke) dienstverlening onder één dak samen. De deelnemende instellingen delen en beheren samen één gebouw. Ze werken ook samen, bijvoorbeeld in programmering. Die samenwerking maakt een kulturhus meer dan een multifunctioneel gebouw. Inmiddels telt Nederland 35 kulturhusen, vooral in Gelderland en Overijssel. Het gezamenlijk ontwikkelen van allerlei activiteiten blijkt vooral voor de kleinere gemeenten een schot in de roos. Waar in Scandinavië (de oorsprong van het kulturhus) de nadruk ligt op de commerciële toepassingen, zijn het in Nederland vooral gesubsidieerde en maatschappelijke initiatieven. Vrijwel overal biedt het Kulturhus onderdak aan de bibliotheek. De harmonie, de toneelvereniging en de volksdansvereniging kunnen er repetitie- en uitvoeringsruimte vinden, de dorpsraad vergadert er en zondagochtend is er de zondagschool. In wat uitgestrektere gemeenten kunnen bewoners er ook terecht voor paspoort en aangifte, is er een politiepost, een huisartsenpraktijk, en een bankfiliaal of postagentschap. Haaksbergen huisvest een theater in het Kulturhus, in de gemeente Twenterand ligt het accent op (para)medische voorzieningen en in Giethoorn opereren de VVV en het ROC vanuit het Kulturhus.

Zoveel huizen, zoveel zinnen dus. Wel hebben Overijssel en Gelderland samen een aantal criteria opgesteld. Zo moeten minimaal drie van de functies educatie, zorg, welzijn, cultuur of (zakelijke) dienstverlening in het Kulturhus zijn ondergebracht. De keuze voor de accommodatie moet weloverwogen zijn gemaakt en de toekomstige gebruikers moeten vanaf het begin bij het proces betrokken zijn.

Meer informatie is te vinden op www.kulturhus.nl

Op Goeree-Overflakkee komt het Diekhuus qua programmering en gebruiksfilosofie in de buurt van een Kulturhus.

Expositieruimte

In de regio is behoefte aan een goed ingerichte streekgalerie voor professionele tentoonstellingen en een Juniorsalon als springplank voor beginnende kunstenaars. Wellicht is het mogelijk hiervoor een bestaande locatie (bijvoorbeeld een molen, fabriek of bedrijfsruimte) te bestemmen en de inrichting en aanpassing te bekostigen via fondsen. Te denken valt ook aan het Ouddorps Raad en Polderhuis. Zo'n permanente expositieruimte, zeker als deze in de buurt van Middelharnis en de daar gevestigde middelbare scholen ligt, zou ook een rol in cultuureducatie kunnen spelen.

De programmering zou centraal moeten gebeuren, in samenwerking met kunstenaars op het eiland. Maar ook exposities van kunstenaars van buiten het eiland zouden op het programma kunnen staan. Deze centrale programmering zou zich ook moeten richten op enkele – nog nader aan te wijzen – locaties in de kernen. Zo zou eenzelfde expositie op meer plekken, tegelijkertijd of na elkaar, te zien kunnen zijn.

Aanbevelingen:

- Ga op zoek naar een (bestaande) locatie die geschikt is om in te richten als permanente expositieruimte.
- Kies voor een centrale programmering voor enkele beschikbare locaties in de kernen en een fysiek knoop- of steunpunt.

Centrum voor de Kunsten

Het begrip Centrum voor de Kunsten is een algemeen aanvaarde term voor organisaties die aan een breed publiek (zowel kinderen, jongeren als volwassenen) cursussen, lessen en lezingen op het gebied van cultuur aanbieden. Op dit moment worden op Goeree-Overflakkee door diverse aanbieders de nodige cursussen, lessen en lezingen georganiseerd. Een eilandelijk Centrum voor de Kunsten ontbreekt echter. Voor een eiland met veertien kernen is het niet handig om op één locatie een Centrum voor de Kunsten te hebben. Mensen hebben geen zin ver te moeten reizen voor hun vioolles, hun cursus drama of een lezing over architectuur.

Beleidsmatig zou meer samenhang in het aanbod gestimuleerd kunnen worden. Een volgende stap kan centrale coördinatie zijn van de bestaande cursussen, met een aanvulling daar waar lacunes gesignaleerd worden (jeugdtheater, dans, popmuziek, lezingen). In de vervolgfase is er sprake van meer aansturing en afstemming, gezamenlijke promotie, combinatie-aanbod etcetera, om uiteindelijk te komen tot een Centrum voor de Kunsten met lokale dependances. Zo'n centrum zou gesubsidieerd moeten worden uit de eilandelijke cultuurpot en uiteraard uit deelnemersbijdragen.

Aanbeveling:

- Kies voor een coördinatiepunt voor kunsteducatieve activiteiten, bouw deze gefaseerd op naar een Centrum voor de Kunsten met dependances.

6.4 Communicatie

Van alles organiseren is één ding, zorgen dat mensen het ook weten en erop afkomen is vers twee. Goede communicatie hoort bij cultuurbeleid. Het is alleen de vraag hoe intensief en uitgebreid dit zou moeten.

Tijdens de discussies gingen stemmen op om te zorgen voor meer regie en afstemming van culturele activiteiten. Voorkomen zou moeten worden dat er van alles tegelijkertijd naast elkaar plaatsvindt. Er valt veel winst te behalen in het bundelen en herkenbaar presenteren van informatie over wie wat wanneer doet (agendagegevens). Gedacht kan worden aan een eilandelijk uitkrantje of een vaste cultuurpagina in de huis-aan-huisbladen. Dit biedt ook mogelijkheden om bijvoorbeeld met een interviewrubriek en een column een vast lezerspubliek op te bouwen. Dat zou vanuit een vast punt gecoördineerd kunnen worden. Het uiteindelijke doel van deze coördinerende activiteiten zou een dynamische eilandbrede jaarprogrammering moeten zijn.

Ook voor tijdelijke bezoekers van het eiland moet informatie snel te vinden zijn.

Aanbevelingen:

- Versterk de gezamenlijke communicatie over activiteiten
- Onderlinge afstemming van activiteiten heeft zijn tijd nodig, neem die tijd.

6.5 Eilandelijke activiteiten & criteria

Kunst- en cultuurbeleid moet zichtbaar zijn. Daarom is het belangrijk om regelmatig, bijvoorbeeld elke twee à drie jaar, een groot spraakmakend eilandelijk project te organiseren. Projecten als *Meekrap*,

Mare en binnenkort het *Tramproject* zijn goed voor het draagvlak van en lokale betrokkenheid bij eilandelijk cultuurbeleid.

Tussendoor zijn kleinere activiteiten, bij voorkeur multidisciplinair en zichtbaar op verschillende plaatsen in de regio, nodig.

Aanbevelingen:

- Organiseer eens in twee à drie jaar een groot en spraakmakend eilandelijk project.
- Zorg tussen de grote projecten voor kleinere, multidisciplinaire activiteiten die in meer kernen zichtbaar zijn.

Succesfactoren voor eilandelijke projecten

Zo'n eilandelijk project vraagt om centrale planning en regie. Het is daarbij goed te kijken naar de elementen die de voorgaande projecten tot zo'n groot succes maakten en naar dingen die juist beter zouden kunnen. Uit de evaluatie kwamen de volgende acht criteria naar voren:

(1) maatschappelijke relevantie

Het centrale thema, het startpunt van het project, moet voor de eilanders relevant zijn en nadere invulling geven aan de streekgebonden identiteit. Zo'n thema kan gezocht worden in de lokale geschiedenis of landschap, in raakvlakken met economie, welzijn of toerisme, in belangrijke gebeurtenissen en personen, verhalen en mythes.

In voorgaande projecten is bijvoorbeeld gekozen voor de wortels van de regio (*Meekrap*) en een ingrijpende gebeurtenis als de Watersnoodramp (*Getekend*).

Eilandelijke thema's

Uit de diverse gesprekken kwamen suggesties voor mogelijke invalshoeken voor nieuwe eilandelijke projecten. We noemen ze hier kort:

- zout/zoet: het zoute water rondom het eiland werd na de voltooiing van de Deltawerken Geleidelijk aan zoet en wordt in de toekomst waarschijnlijk weer zout. Water als symbool voor verandering, tegenstelling en verbondenheid
- verbinding: wegen, pontjes, bruggen, tram zijn letterlijk en figuurlijk verbindende elementen, ze spreken tot de verbeelding en iedereen kent ze.
- het eiland als halteplaats: 'boven' toerisme, 'beneden' economie; rustplaats voor trekvogels; momenten/plaatsen van bezinning; in het verleden pleisterplaats op lange reizen; vertrek- en eindpunt van internationaal transport
- streektaal en literaire uitingen: dialect, bijnamen, sagen, oral history, met poëzie op pad, verhalen van straks, maar ook profilering van de basisbibliotheek
- het landschap en de natuur als onderwerp, locatie, inspiratiebron: slikken, tulpenvelden, akkerranden, veldnamen, nieuwe natuur

Sloophamer Schatkamer

In 2003 nam de gemeente Zaanstad het initiatief om de sloop en nieuwbouw van de arbeiderswijk Vissershop te laten vormgeven en begeleiden door beeldend kunstenaar Ida van der Lee. Het Vissershop moest worden gesloopt omdat het bleef verzakken. Ida van der Lee nam haar intrek in de wijk en organiseerde ondermeer een indrukwekkend afscheidsritueel. Van karakteristieke sloopresten is een schatkist gemaakt waar de bewoners hun verhalen en herinneringen aan de wijk in hebben gedeponereerd. In een processie is de kist over de Zaan naar het Zaans Museum gebracht. De herinneringen zijn in 2004 in vier slooppanden uitgewerkt als een ruimtelijk verhalenboek. De beste verhalen zijn op honderd natuurstenen tegels gestraald. De geschiedenis is zo aan de wijk teruggegeven en ligt nu op straat. De schatkist staat voor vier jaar in het Zaans Museum.

(2) doelgroepen en leeftijden

Een stapeling van activiteiten voor jong en oud, voor amateur en professional, voor kijker en doener, voor fijnproevers en herkauwers rondom één thema en rode draad werkt versterkend en verbindend. Bewoners kunnen op vele niveaus meedoen (kunstzinnig, maar ook bijvoorbeeld in de techniek of organisatie). Die brede betrokkenheid garandeert weer een grotere interesse en opkomst bij de feitelijke projectpresentaties. Deelprojecten kunnen gericht zijn op specifieke groepen en kunstdisciplines (bijvoorbeeld basisonderwijs, film liefhebbers, muziekverenigingen). Hoe meer daarbinnen bijdragen van anderen te vinden zijn, hoe meer deze deelprojecten profiteren van de gezamenlijke vlag. Zo gaven stagiaires extra begeleiding bij het scholenproject *De Mare gaat*. De tentoonstelling *Getekend* trok meer dan gemiddelde aandacht van scholieren uit het voortgezetonderwijs.

(3) artistieke gelaagdheid

Breed opgezette kunst- en cultuurprojecten floreren bij artistieke gelaagdheid, met zowel ruimte voor laagdrempelige activiteiten als voor meer experimentele kunstvormen. Professionele kunst, af en toe ook van buiten het eiland, fungeert als een spiegel en kan kunst- en cultuurliefhebbers nieuwe voeding bieden. Opgenomen binnen het kader van een eilandelijk project is de kans groter dat ook minder ingewijden kennismaken met deze andere en nieuwe kunst.

(4) regionale invalshoek met lokale accenten

Het motto 'regionaal met lokale accenten' blijkt goed te werken. Het initiatief en de motor van activiteiten moet eilandelijk ingezet en gecoördineerd worden. Lokale initiatieven kunnen daarvan profiteren en erbij aanhaken. Andersom, van lokaal naar regionaal, blijkt minder goed te werken, zoals de *Kralenketting* laat zien. Vanuit lokale invalshoeken zoeken naar een verbindende rode draad blijkt een moeizaam proces, waarbij eilanders bovendien de meerwaarde van de rode draad niet ervaren. Bezoek aan een andere gemeente of kern dan de eigen woonplaats vindt maar beperkt plaats. Bij een krachtig eilandelijk ingezet project kunnen mensen zich daarentegen deel van een groter geheel voelen. De stap naar projecten buiten hun directe woonomgeving is dan sneller gezet.

(5) integraal en multidisciplinair

Eilandelijke projecten bieden een niet te missen kans om integraal en multidisciplinair te werken. Verschillende kunst disciplines en bestaande culturele initiatieven kunnen elkaar ontmoeten en

inspireren. Het samenbrengen van verschillende werelden is de meerwaarde en het bestaansrecht van een eilandelijk project. Het integrale karakter wordt nog versterkt als er ook verbindingen te maken zijn met partijen buiten de culturele wereld, zoals welzijn, ruimtelijke ordening, toerisme, economie, zorg enzovoort. Dankzij Meekrap is de meekrapplant opnieuw geteeld. Voor een volgend project zou bijvoorbeeld de jaarlijkse Omloop betrokken kunnen worden.

(6) innovatief

Dit criterium vloeit eigenlijk al uit de voorgaande voort: eilandelijke projecten moeten vernieuwend zijn, zowel artistiek als in aanpak en werkwijze. En vernieuwend in die zin dat ze iets toevoegt wat er voorheen niet was.

(7) fasering

Fasering is belangrijk. Er zijn altijd voorlopers die alert zijn en snel aanhaken bij een nieuw initiatief. Maar ook mensen die minder snel geneigd zijn deel te nemen aan 'iets' onbekend cultureels moeten de kans krijgen mee te doen. Er moeten verschillende aanhaakmomenten zijn en initiatieven moeten de tijd krijgen om te groeien, letterlijk en figuurlijk.

(8) breed draagvlak

Hoe breder het draagvlak, hoe succesvoller het project. Niet elk programmaonderdeel hoeft voor iedereen interessant te zijn. Maar iedere gezindte en (leeftijds)groep moet een aanvaardbare en aantrekkelijke activiteit terug kunnen vinden in het programma.

Aanbevelingen:

- Houd bij het organiseren van eilandelijke projecten rekening met de in het verleden opgedane ervaringen en succesfactoren.
- Ontwikkel een toetsingskader voor eilandelijke activiteiten. Denk daarbij aan drie niveaus: eilandelijk, gemeentelijk en kernen. Leg een relatie tussen de niveaus en stem af.

6.6 Financiën

Eilandelijk cultuurbeleid vereist een eilandelijk cultuurbudget. Nu al dragen de gemeenten bij aan een aantal eilandelijke activiteiten door financiering van Stichting Podium. Een budget voor eilandelijke cultuur valt te realiseren als gemeenten structureel een vast bedrag per inwoner overhevelen naar een eilandelijke cultuurpot. Zo'n cultuurpot kan in een periode van vier jaar gefaseerd worden opgebouwd. De gemeenten staan niet alleen de middelen af, maar ook de regie over die middelen ten faveure van een gezamenlijk geformuleerd eilandelijk cultuurbeleid. Een nieuw te vormen eilandelijke organisatie voert het beheer en regie over dit geld (meer hierover in hoofdstuk 7).

De eilandelijke cultuurorganisatie zet zich op haar beurt in voor fondsen- en subsidiewerving. Zo ontstaat een financiële basis voor eilandelijk cultuurbeleid.

Het organiseren van spraakmakende eilandelijke projecten vormt de kern van eilandelijk cultuurbeleid. Om een indicatie te geven van hoeveel geld daarmee gemoeid is: de projecten *Meekrap* en *Mare* kostten € 110.000. De baten uit kaartverkoop, fondsen en sponsoring waren € 75.000. Het tekort, € 35.000, werd bij deze projecten vergoed vanuit het Actieprogramma Cultuurbereik, maar dit programma loopt in 2008 af. Of het een vervolg krijgt, is nu nog onduidelijk. Het continu zoeken naar subsidies en sponsoring blijft onontbeerlijk voor het realiseren van een eilandelijk cultuurbeleid. Een mogelijke sponsor kan gevonden worden in de Rabobank Goeree-Overflakkee: deze heeft vanaf 2007 een Stimuleringsfonds voor onder meer culturele projecten.

Aanbevelingen:

- Gemeenten dragen structureel een vast bedrag per inwoner af aan een eilandelijke cultuurpot.
- Leg de regie over deze gezamenlijke cultuurpot in handen van een eilandelijke cultuurorganisatie en bijbehorend bestuur.
- De eilandelijke cultuurorganisatie zet zich in voor fondsen- en subsidiewerving.

7. EEN EILANDELIJKE ORGANISATIE

In het voorgaande hoofdstuk is gesproken over de noodzaak van centrale regie en coördinatie. Om eilandelijk cultuurbeleid uit te stippelen en uit te (laten) voeren is een eilandelijke organisatie nodig. Deze organisatie moet geen binding met een specifieke gemeente hebben, maar onafhankelijk en zelfstandig functioneren. Zo is ze herkenbaar als regionaal orgaan. Ze opereert als zelfstandige gesprekspartner voor provincie, fondsen en overige financiers.

De organisatie stelt haar eigen beleids- en jaarplan op en vult haar eigen activiteiten in. Dit uiteraard in nauwe samenspraak met lokale partijen uit het culturele en maatschappelijke veld. Het bestuur van de organisatie is samengesteld uit betrokken burgers die op basis van specifieke kwaliteiten (juridisch, commercieel, kunstinhoudelijk, politiek, toerisme, etc.) gevraagd worden. Dit werkbestuur legt op hoofdlijnen verantwoording af aan een vertegenwoordigende partij namens de gemeenten.

7.1 Taken organisatie

De eilandelijke organisatie heeft inhoudelijke en organisatorische taken. Voor de inhoud is een professionele programmamanager nodig.

Deze professional moet creatief en innovatief zijn. Hij is de initiator en motor van eilandelijke projecten en zorgt hierin voor breedheid, multidisciplinariteit en samenhang (zie ook de in hoofdstuk 6 genoemde criteria). Tussendoor organiseert hij diverse kleinere activiteiten, die bij voorkeur multidisciplinair zijn en op verschillende plaatsen op het eiland zichtbaar zijn. Hij moet anderen weten te stimuleren en ervaren zijn in het werken met en aansturen van vrijwilligers. Immers, een groot deel van de culturele activiteiten op Goeree-Overflakkee drijft op enthousiaste vrijwilligers.

De programmamanager heeft overzicht wat er her en der gebeurt en kan hierover informatie verschaffen en desgewenst zaken op elkaar afstemmen. Hij gaat op zoek naar geschikte locaties, al dan niet permanent, voor optredens en exposities. En, zeker niet onbelangrijk, door efficiëntere benutting van de bestaande geldstromen zorgt hij voor een multiplier effect.

De programmamanager heeft een projectleider als assistent die de door de programmamanager uitgezette lijnen vooral operationeel aanstuurt. Deze laatste zou ook zorg kunnen dragen voor het beheer van de technische apparatuur. De noodzakelijke secretariële ondersteuning kan worden geleverd door de huisvestende instantie.

Samen zijn ze een spin in het culturele web. Ze weten samenwerkingspartners binnen te halen en gebruik te maken van bestaande initiatieven. Daarbij ligt de grens niet bij Goeree-Overflakkee; ze moeten juist ook de weg weten in de provincie. Instellingen als PJPartners, Jeugdtheater Hofplein, Kunstgebouw, Popunie en Erfgoedhuis zijn regelmatig op zoek naar partners om een pilotproject mee uit te voeren. Een eilandelijke organisatie is daarvoor een uitstekende gesprekspartner en kandidaat.

Kort samengevat zijn de taken:

- het opsporen, bedenken en initiëren van eilandelijke projecten;
- aansturen en enthousiasmeren van vrijwilligers;
- beheren van faciliteiten en mobiele apparatuur;

- het informeren over culturele agenda en aanbod;
- verwerven en genereren van extra gelden;
- onderhouden en verstevigen netwerk in regio en provincie.

7.2 Facilitaire aanhaking

Het is praktisch en efficiënt om aan te haken bij een andere eilandelijke organisatie die op komst is, namelijk de nieuw te vormen brede welzijnsorganisatie (SWO/Companen). De eilandelijke cultuurorganisatie zou in hetzelfde (kantoor)pand gehuisvest kunnen worden en gebruik maken van daar aanwezige faciliteiten als secretariaat, telefoon en fax. Het is te kostbaar en bovendien onnodig om de organisatie zelf een heel pand te laten beheren. Zoals gezegd is het belangrijk dat de eilandelijke organisatie onafhankelijk is. Huisvesting bij het ISGO is niet wenselijk; daarmee zou de organisatie te makkelijk vereenzelvigd worden met de gemeenten.

7.3 Budget organisatie

Zoals in het vorige hoofdstuk al aanbevolen, zouden de vier gemeenten het basisbudget voor de eilandelijke organisatie bijeen moeten brengen. Elk zou structureel een vast bedrag per inwoner moeten afdragen aan de organisatie.

Er is structureel budget nodig voor huisvesting, basisformatie (programmamanager en projectleider) en apparatuur (de mobiele faciliteit voor geluid en licht). Daarnaast is er een activiteitenbudget nodig voor de grote eilandelijke projecten en overige activiteiten. De middelen daarvoor komen deels vanuit de organisatie zelf, via fondsenwerving en programmasubsidies, deels vanuit de gemeenten.

Aanbevelingen

- De gemeenten stellen (hoofdlijnen van) beleid en middelen vast.
- Een nieuw te vormen organisatie is verantwoordelijk voor uitvoering van beleid en beheer van middelen.
- De gemeenten bundelen het regionaal opdrachtgeverschap in een contactpersoon namens de vier gemeenten.

8. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN

De afgelopen jaren is er op Goeree-Overflakkee een aantal spraakmakende eilandelijke kunst- en cultuurprojecten gerealiseerd. Deze projecten waren zo succesvol dat er draagvlak ontstond om te komen tot een eilandelijk cultuurbeleid. Met zo'n beleid kan het incidentele en toevallige structureel worden en ontstaat er meer samenhang tussen de diverse culturele activiteiten en initiatieven. Kunstgebouw heeft op verzoek van Stichting Podium en de vier gemeenten van het eiland ondersteuning geboden bij het ontwikkelen van een eilandelijke cultuurvisie, de basis voor eilandelijk cultuurbeleid.

De gesprekken met wethouders, raadsleden en vertegenwoordigers van culturele instellingen maakten duidelijk dat Goeree-Overflakkee cultureel allesbehalve een onbeschreven blad is. Er is veel en er gebeurt veel. Mensen zijn gemotiveerd en er is kwaliteit. Doel van een eilandelijk cultuurbeleid is deze veelheid zichtbaar te maken en met nieuwe impulsen op een hoger plan te brengen. Daarbij geldt als breed gedeeld motto 'eilandelijk als het eilandelijk kan, lokaal als het lokaal moet'. De culturele diversiteit van de kernen blijft overeind, maar daarnaast ontstaat ook een groter verband. Een eilandelijk cultuurbeleid is drager van een gedeelde eigenheid en saamhorigheid. Met een eilandelijk cultuurbeleid is het bovendien makkelijker om in te spelen op ontwikkelingen in andere beleidsterreinen (zoals toerisme, natuur, zorg, welzijn en educatie). Op meer terreinen blijkt ook gekozen te worden voor regionale samenwerking en samenhang (denk aan de Regionale Agenda Samenleving en de WMO)

Een inventarisatie van de huidige culturele infrastructuur van het eiland laat veel sterke punten zien. Zo bloeien de amateurkunst en het verenigingsleven op Goeree-Overflakkee, is er veel aandacht voor cultureel erfgoed, neemt een groot deel van de basisscholen deel aan Kunstmenu, zijn er veel actieve beeldend kunstenaars en beschikt het eiland in principe over diverse bruikbare locaties voor optredens, concerten en exposities.

Ook uit een vergelijking met VNG-richtlijnen voor gemeentelijk cultuurbeleid komt het eiland redelijk uit de bus. Witte vlekken op de kaart zijn: een pop- annex jazzpodium, een professionele multifunctionele accommodatie, een instelling voor kunsteducatie, een centrale expositieruimte en kunstuitleen. Vergeleken met soortgelijke regio's als Schouwen-Duiveland en Noordoostpolder heeft Goeree-Overflakkee een kleiner budget voor cultuur.

Eilandelijk cultuurbeleid zou erop gericht moeten zijn dat wat er is te behouden en te versterken. Daarnaast moeten er keuzes gemaakt worden in welke nieuwe voorzieningen wel en niet geïnvesteerd wordt.

8.1 Motto's

Op basis van de diverse gesprekken en discussiebijeenkomsten zijn de volgende motto's voor een eilandelijk cultuurbeleid geformuleerd:

- Van naast elkaar naar met elkaar
- Van incident naar beleid

- Van versnippering naar samenhang
- Van 'gemeente centraal' naar 'denken in kernen'

8.2 Aanbevelingen

Daarnaast kwamen de volgende aanbevelingen voor eilandelijk cultuurbeleid naar voren:

Doelgroepen

1. Richt het eilandelijk cultuurbeleid niet op aparte doelgroepen, maar op alle inwoners van het eiland.
2. Streef bij projecten naar uitwisseling tussen jongeren en ouderen.
3. Benut kansen voor toeristen en vent deze ook uit.

Accommodaties & voorzieningen

4. Wees alert op mogelijkheden die zich aandienen om een multifunctioneel en professioneel podium te realiseren.
5. Investeer centraal in technische apparatuur en zorg voor professioneel beheer van die apparatuur.
6. Ga op zoek naar een (bestaande) locatie die geschikt is om in te richten als permanente expositieruimte.
7. Kies voor centrale programmering voor enkele beschikbare locaties in de kernen.
8. Kies voor een coördinatiepunt voor kunsteducatieve activiteiten, bouw deze gefaseerd op naar een Centrum voor de Kunsten met dependances.

Communicatie

9. Versterk de gezamenlijke communicatie over activiteiten.
10. Onderlinge afstemming van activiteiten heeft zijn tijd nodig, neem die tijd.

Eilandelijke activiteiten & criteria

11. Organiseer eens in twee à drie jaar een groot en spraakmakend eilandelijk project.
12. Houd bij het organiseren van eilandelijke projecten rekening met de in het verleden opgedane ervaringen en succesfactoren.
13. Ontwikkel een toetsingskader voor eilandelijke activiteiten. Denk daarbij aan drie niveaus: eilandelijk, gemeentelijk en kernen. Leg een relatie tussen de niveaus en stem af.
14. Zorg tussen de grote projecten voor kleinere, multidisciplinaire activiteiten die in meer kernen zichtbaar zijn.

Financiën

15. Gemeenten dragen structureel een vast bedrag per inwoner af aan een eilandelijke cultuurpot.
16. Leg de regie over deze gezamenlijke cultuurpot in handen van een eilandelijke cultuurorganisatie en bijbehorend bestuur.
17. De eilandelijke cultuurorganisatie zet zich in voor fondsen- en subsidiewerving.

Organisatie

18. De gemeenten stellen (hoofdlijnen van) beleid en middelen vast.

19. Een nieuw te vormen organisatie is verantwoordelijk voor uitvoering van beleid en beheer van middelen.

20. De gemeenten bundelen het regionaal opdrachtgeverschap in een contactpersoon namens de vier gemeenten.

9. AANBEVELINGEN VAN KUNSTGEBOUW

In onze gesprekken zijn wij op zoek geweest naar opvattingen van bewoners van Goeree-Overflakkee. De in hoofdstuk 8 geformuleerde aanbevelingen komen daar uit voort. We veroorloven het ons om als betrokken buitenstaander een aantal zaken nog specifiek voor het voetlicht te brengen. Het hele rapport komt uiteraard voor onze rekening, dat geldt nog nadrukkelijker voor onderstaande aanbevelingen.

9.1 Professionaliseer

Er is de afgelopen jaren op eilandelijk vlak op kunst- en cultuurgebied veel bereikt. Dat wordt om allerlei uiteenlopende redenen zeer gewaardeerd op het eiland, dat is in de voorliggende teksten regelmatig aan de orde geweest. Aan de ene kant levert dat voor de toekomst het noodzakelijke vertrouwen op dat er op artistiek en organisatorisch terrein veel kwaliteit en potentie is. Dat is winst. Tegelijkertijd is die basis feitelijk wankel. Er rust een grote verantwoordelijkheid op enkelen die bijna allemaal als vrijwilliger en uit groot enthousiasme en betrokkenheid bij de gemeenschap veel tijd en energie geïnvesteerd hebben. Dat is eindig. Ons advies: zet stevig in op een beperkte professionele basis. Een kleine financiële investering door de hele gemeenschap geeft de kunst en cultuur een nieuwe impuls. Niet alleen biedt dat ruimte tot meer en betere sturing en begeleiding van al het talent op Goeree-Overflakkee, niet alleen trekt het ook nog extra financiële middelen aan, het is vooral ook een mentaal hart onder de riem. Het is gezien. Het wordt gewaardeerd. Het is van en voor ons allemaal.

9.2 Kies voor kwaliteit

Talenten, ieder op eigen niveau, moeten zich kunnen spiegelen aan anderen en van daaruit de uitdaging zien om nog een stapje te zetten. De bindende kracht van kunst- en cultuur is op Goeree-Overflakkee inmiddels gekend. Die kracht wordt het beste gevoed door artistieke ambities. Houd in het brede palet van cultuuractiviteiten oog voor de artistieke professional (regisseur, beeldend kunstenaar, choreograaf, componist, acteur, schrijver, architect, muzikant, etc.) die, al of niet 'eilander', met hart voor het eigene van het eiland, voorop gaat in vormgeven en verbeelden. Kunstenaars van het eiland speelden en spelen daarin al een rol. Kunstenaars van elders brengen vaak een verfrissende visie en nieuwe impulsen. Het feit dat zij als buitenstaander tijdelijk en intensief in het kader van een specifieke opdracht aan de slag gaan kan nieuwe en bijzondere kwaliteiten genereren.

9.3 Jongeren

Algemeen wordt op het eiland de opvatting gedeeld dat kunst- en cultuuractiviteiten iedereen ten goede moeten komen en dat juist de wisselwerking van jong met oud waardevol is. Daar is ook veel voor te zeggen. Toch pleiten wij voor extra aandacht voor de jongeren. Juist die leeftijdsfase kenmerkt zich door het zoeken naar de eigen identiteit, door het aftasten van grenzen, door een behoefte aan een eigen geluid en plaats. Deelname aan kunstzinnige en culturele activiteiten kan voor veel

jongeren een manier zijn om dat tot een positieve zoektocht te maken. Maak dat makkelijker en beter bereikbaar.

De basis voor cultuurparticipatie is bij veel jongeren al gelegd in het primair onderwijs. Tussen de basisschoolleerling en de (potentiële) volwassen cultuurconsument gaapt nu een groot gat. De huidige jongeren zijn de cultuurmakers en -afnemers van morgen, maar dat gaat niet vanzelf als ze nu niet betrokken blijven en zich kunnen ontwikkelen tot bewuste cultuurparticipant.

9.4 Nieuwe start

De kans is groot dat in vervolg op deze nota keuzes gemaakt zullen worden voor een andere invulling van een eilandelijke kunst- en cultuurorganisatie. Deze organisatie wil en kan niet werken zonder alle betrokken mensen en partijen op het eiland. Het is van belang bij de start van deze nieuwe organisatie voor iedereen helder te maken hoe en wat deze organisatie voor hen kan betekenen.

Colofon

Opdrachtgever: Stichting Podium

Onderzoek, tekstbijdragen en eindredactie: Marco Bentz van den Berg, Frank van der Hulst, Ina Westerveen

Concepttekst: Bea Ros, Zunneberg & Ros Tekstproducties

Oplage: 80 (de tekst is ook te downloaden op www.cultuurpleingo.nl)

© Kunstgebouw, Rijswijk, november 2006

BIJLAGE 1

Financieel overzicht

We hebben in samenwerking met beleidsambtenaren onze best gedaan onderstaand overzicht zo compleet mogelijk te krijgen. Desondanks kan het overzicht onvolkomenheden bevatten ten gevolge van definitieverschillen of verschillende toerekeningsmethodieken. Het Streekarchief is buiten het overzicht gelaten, omdat voor het afronden van de nota geen inzicht in de verdeling van het budget kon worden verkregen.

Structurele uitgaven cultuur / begroting 2006	Middelharnis*	Goedereede	Oostflakkee	Dirksland	
	17.683 inw.	11.632 inw.	10.233 inw.	8.317 inw.	
Bibliotheek	€ 218.982,00	€ 185.895,00	€ 160.001,00	€ 18.706,00	€ 583.584,00
Muziekschool	€ 83.167,00	€ 47.900,00	€ 33.236,00	€ 9.919,00	€ 174.222,00
Stichting Podium	€ 12.703,00	€ 8.060,00	€ 7.750,00	€ 5.890,00	€ 34.403,00
Subsidies muziek- en zangverenigingen	€ 25.552,00	€ 41.500,00	€ 16.025,00	€ 12.337,00	€ 95.414,00
Cultuureducatie	€ 3.552,00	€ 2.960,00	€ 3.078,00	€ 2.250,00	€ 11.840,00
Molenstichting	€ 23.879,00	€ 11.700,00	€ 16.089,00	€ 12.035,00	€ 63.703,00
Streekmuseum GO	€ 4.264,00	€ 2.600,00	€ 2.362,00	€ 1.910,00	€ 11.136,00
Hist. vereniging De Motte	€ 1.042,00	€ 700,00	€ 725,00	€ 551,00	€ 3.018,00
Oudd. Raad-en Polderhuis		€ 5.500,00			€ 5.500,00
Fotoclub Rarekiek	€ 4.781,00				€ 4.781,00
Platform Cultuur Educatie	€ 3.852,00	€ 3.500,00			€ 7.352,00
Muziektent Middelharnis	€ 1.446,00				€ 1.446,00
Kunststichting Goedereede		€ 7.500,00			€ 7.500,00
Exposities	€ 250,00	€ 5.000,00			€ 5.250,00
Regionale omroep			€ 1.500,00	€ 3.680,00	€ 5.180,00
Popstichting Jailhouse	€ 5.830,00				€ 5.830,00
Culturele programmering Diekhuus	€ 44.763,00				€ 44.763,00
Torens en uurwerken	€ 10.266,00	€ 4.200,00		€ 13.787,00	€ 28.253,00
totaal:	€ 444.329,00	€ 327.015,00	€ 224.0766,00	€ 81.065,00	€ 1.093.175,00
bedrag per inwoner:	€ 25,13	€ 28,11	€ 23,53	€ 9,75	€ 21,63

BIJLAGE 2

Gesprekspartners

Naam	Functie	plaats
mw. A. Bakker	kunstenaar	Goedereede
M. Baijens	beleidsambtenaar	Dirksland
de heer Boot	CSG Prins Maurits	Middelharnis
W. Bosdijk	Molenstichting Goeree-Overflakkee	Middelharnis
C. Both	directeur basisschool	Dirksland
J. Both	Streekarchief	Middelharnis
G.J. Bots	beleidsambtenaar	Provincie Zuid-Holland
de heer Breis	Modelbouwvereniging	Oostflakkee
H. Bruggeman	Muziekvereniging Apollo	Middelharnis
J.W. Bruggeman	wethouder	Dirksland
mw. S Bijkerk	beleidsambtenaar	Middelharnis
H. Dolieslager	kunstenaar	Goedereede
H. van Dijk	raadslid	Oostflakkee
mw. N. van Dijke	raadslid	Oostflakkee
E. Escher	De Luie Walvis	Goedereede
P.L. de Feijter	VVV / ANWB	Middelharnis
H. Gerlings	RTM Museum	Middelharnis
mw. P. 't Hoen	wethouder	Oostflakkee
mw. N. Hofs	kunst&cultuureducatie	Dirksland
L.X. den Hollander	ondernemer	Goedereede
B. Horsels	beleidsambtenaar	Oostflakkee
mw. J. Hoving	Streekarchief	Middelharnis
mw. R. Huisman	Gemeenschappelijke Bibliotheek	Middelharnis
Mw. V. Jacobse	Kunstgebouw	Rijswijk
J. Jansen	Muziekvereniging De Hoop	Goedereede
H. Jassoy	kunstenaar	Goedereede
R. de Jong	beleidsambtenaar	Goedereede
mw. D. Kickert	raadslid	Goedereede
H. Klepper	raadslid	Goedereede
K. Knoester	hoofd basisschool	Oostflakkee
A. Kok	Kunstgebouw	Rijswijk
mw. M. Koppen	De Luie Walvis	Goedereede
Mw. W. Kuil	Kunstgebouw	Rijswijk
Ph. vd Laken	CultuurpleinGoeree-Overflakkee	Middelharnis

mw. W. Langendoen	Stg. Beeldend Dirksland	Dirksland
mw. J. Lokker	Muziekschool Goeree-Overflakkee	Middelharnis
mw. G. Maas	raadslid	Middelharnis
S. Moritz	Muziekvereniging De Hoop	Goedereede
M. Mosterd	Beleidsambtenaar	Provincie Zuid-Holland
H. Mijs	Rabobank, natuurvereniging	Middelharnis
mw. R. vd Nieuwendijk	raadslid	Middelharnis
R. van Papevelt	raadslid	Middelharnis
P. Polie	raadslid	Goedereede
mw. T. Poort	raadslid	Goedereede
G. Poortvliet	BOOG	Oostflakkee
Mw. H. Poos	Kunstgebouw	Rijswijk
P. vd Ree	raadslid	Oostflakkee
G.W. Robijn	wethouder	Dirksland
J. Reyntjes	Stg. Podium	Oostflakkee
N. Snoek	Stg. Beeldend Dirksland	Dirksland
A. Stolk	Stg. Podium	Middelharnis
F. Stribos	docent/kunstenaar	Dirksland
J. Tilbuscher	Culturele Kring Stad	Middelharnis
J. Trompper	Cultureel aanjager	Middelharnis
M. Velthuisen	Kunststichting Goedereede	Goedereede
J. Verhage	Rabobank	Middelharnis
mw. H. Vermeulen	raadslid	Middelharnis
H. Verschure	Filmhuis	Middelharnis
C. Visser	wethouder	Goedereede
P. Visser	wethouder	Middelharnis
A. Wesdorp	raadslid	Middelharnis
E. Westhoeve	raadslid	Goedereede
H. vd Wulp	Stichting Podium	Middelharnis
mw. M. Zimmerman	kunstenaar	Oostflakkee
mw. R Zoomers	Stg. Kunst & Cultuureducatie	Middelharnis
H. Zwanenberg	raadslid	Dirksland

BIJLAGE 3

Uitgaven cultuur van Nederlandse gemeenten per inwoner.

Voor de benchmarkvergelijking zouden de gemiddelde gemeentelijke uitgaven voor kunst en cultuur een handig ijkingspunt kunnen zijn. Echter, deze gegevens worden sinds een paar jaar niet meer afzonderlijk in kaart gebracht door de verschillende onderzoeksinstanties.

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) geven jaarlijks het Gemeentefinanciënbericht uit, waarin aandacht wordt besteed aan inkomstenbronnen van gemeenten en actuele categorieën van gemeentelijke uitgaven. De overzichten zijn gerubriceerd in clusters. De uitgaven voor kunst en cultuur zijn ondergebracht in het cluster Kunst en Ontspanning, een cluster waarin dus ook de uitgaven voor sport en recreatie zijn opgenomen.

Het CBS stelt overzichten samen van de uitgaven van alle Nederlandse gemeenten gezamenlijk; deze zijn wel gedetailleerd.

Om een indruk te krijgen hoe de uitgaven cultuur op Goeree-Overflakkee zich verhouden tot de uitgaven van andere gemeenten, geven we hieronder een selectie van Zuid-Hollandse gemeenten uit overzicht van uitgaven in het cluster Kunst en Ontspanning uit het Gemeentefinanciënbericht 2006 van de VNG/BNG

<i>< 10.000 inwoners</i>	X 1000 euro
Liemeer	426
Moordrecht	591
Ouderkerk	1.010
Dirksland	428
Zoeterwoude	631
's-Gravendeel	752
<i>10.000-20.000 inwoners</i>	
Bleiswijk	1.310
Oostflakkee	647
Zevenhuizen-Moerkapelle	415
Jacobsvoude	718
Korendijk	395
Goedereede	1.340
Nieuwkoop	1.499
Bernisse	1.397
Reeuwijk	1.070
Rozenburg	1.267
Middelharnis	1.417
Midden-Delfland	1.596
Alblasserdam	2.067
Rijnwoude	828
Bodegraven	1.663